

SOLOHOV PARASZTÁBRÁZOLÁSA
A FELTÖRT UGAR CIMŰ REGÉNYBEN

/ Doktori disszertáció /

Irta

VASS GYÖRGY

Szeged, 1964

I. Fejezet

A szocialista realizmus irodalma, mely az új társadalomért vívott harc, az új társadalom kialakulásának és győzelmének körülményei között keletkezett, alapvetően új hangot jelentett az emberiség fejlődésében. A szocialista realizmus egyik legkiemelkedőbb irodalmi képviselője

M I H A I L S O L O H O V .

Származásáról, munkájáról, terveiről maga az író ezt mondta:

"1905. május 24-én születtem a doni kerületben lévő Vesenszkaja sztanyica⁺ melletti Kruzsilini hutorban.⁺⁺

Apám a rjazanyi kormányzóságból származó razno-csinyec,⁺⁺⁺ haláláig állandóan váltogatta foglalkozását. Volt marhakupec, gabonát vetett kozáktól vásárolt földön, egy hutori kereskedelmi vállalkozásnál elárusító volt, gőzmalmot vezetett stb.

Anyám félig kozák, félig parasztszármazású. Irni-olvasni akkor tanult meg, amikor apám gimnáziumba vitt, hogy az ő segítségével, önállóan, irhas-son nekem levelet. 1912-ig anyámnak és nekem is volt földünk: neki mint kozáközvegynek, nekem mint kozákfiunak; 1912-ben azonban apám, Solohov törvényesített, és én "polgárfiu" lettem.

+doni kozák mezőváros.

++ a kozákvidék kisebb településeinek a neve

+++ különböző társadalmi rétegekből származó értelmiségi
/általában birtoknélküli/

Különböző gimnáziumokban tanultam 1918-ig.

A polgárháboru alatt a Don-nál voltam.

1920 után a doni területen katonáskodtam, hányódtam. Sokáig dolgoztam hadi élelembeszerző osztagnál. 1923 óta írok. Ezóta jelennek meg írásaim a komszomoléujságokban és folyóiratokban. Első kis könyvem 1925-ben jelent meg.

1926 óta dolgozom a Csendes Don-on. 1931-ben fejezem be." (1.)

Solohov tehát mindössze tizenkétéves a forradalom kitörésekor. Végigélte a fiatal szovjethatalom kezdeti nehézségeit, eszmélkedő szemmel látta az orosz proletariátus, a parasztság egy részének hősie és önfeláldozó harcát a szovjethatalom megerősítéséért a fehér csapatok és a külföldi intervenciósok ellen. Élete jelentős részét a doni sztyeppéken élte le. Szülőföldje az ellenforradalom egyik tüzfészke volt, a fiatal Solohov átélte a fehér csapatok garázdálkodásait, és szeme előtt játszódott le a doni kozákságnak, az orosz nép egyik legharciasabb, legkatonásabb rétegének megrázó tragédiája. A polgárháboru végén mint 17-18 éves fiatalember vesz részt a fehér bandák üldözésében a végtelen sztyeppéken.

18 éves korában Moszkvába megy, hogy írással foglalkozzon. Ez nem megy könnyen, dolgoznia kell, hogy fenntartsa magát: segédmunkás, rakodómunkás, kőműves, irodavezető stb.

"Irni is nehéz volt, élni is nehéz volt, de az-

"Ért irtam" - mondja erről az időről Solohov.

Egy ideig Moszkvában élt, s az első elbeszélései megjelenése után az a gondolat foglalkoztatja, hogy egy nagyobb szabású művet ír a doni kozákság életéről. Sokat olvasott, tanulmányozta Moszkva és Rosztov levéltárainak anyagát, sok kozákfalut beutazott, feljegyezte az öregek elbeszéléseit, dalait.

Irodalmi munkássága mellett széles kiterjedt párt- és szervező munkát végzett és végez, amely nagymértékben hozzásegítette a nép különböző rétegeinek megismeréséhez, a nép gondolkodásmódjának formálásához. Így például a fiatal Solohov pedagógusként aktívan részt vett a nagymérvű írástudatlanság felszámolásában a Don környékén.

1920-ban szülőfalujában megszervezte a Komszomol szervezetet, s mint a szervezet vezetőségi tagja, tevékeny felvilágosító, szervező-nevelő tevékenységet fejtett ki.

Solohov közvetlenül is ~~ténykedett~~ a kollektivizálásban. Nagy lelkesedéssel vett részt az első traktorállomás megszervezésében a Felső Don-vidéken. Egész napokat utazással töltött a körzetben, szervezett, dolgozott, arra törekedett, hogy minél jobban megismerje az életet a maga sokrétűségében, hogy minél hatékonyabban elősegíthesse a kolhozok létrejöttét, harcolt mindenféle elhajlás ellen. Áldozatkész harca kifejezésre jutott, hangot kapott a helyi ujságokban is.

Ebben az időben az író szinte állandóan utazott a Don-vidéken. Mint fiatal kommunista író, a kollektivizálás idején a területi pártbizottság munkatársaként dolgozott. Fáradtságot nem ismerve szervezte az új élet megteremtőinek táborát.

A Kommunista Párt vezetőinek meghívására ebben az időben Moszkvában is járt, ahol részleteiben megbeszélték ez időszak lényegbevágó, legfontosabb kérdéseit, a mezőgazdaság átszervezésének problémáit. E megbeszélések után Solohov végképp elhatározta, hogy a kollektivizálás folyamatát, történetét - hűen az igazsághoz, az életismeretre támaszkodva - megörökíti, a kitűzött cél érdekében folyó harcot egy irodalmi alkotással segíti elő.

A Nagy Honvédő Háború éveiben haditudósítóként járta az arcvonalakat, és az első vonalból küldte tudósításait a szovjet lapoknak. Ez a ténykedése is emberismeretét bővítette, mely alapvető motívum volt a mű megírásánál.

Solohov élete igen gazdag. Az ifjúság, amelyet maradéktalanul a forradalomnak, az édes Don-nak szentelt, a társadalmi igazság eltökélt, meg nem ingó forró szolgálata, hit a forradalomban, hit abban, hogy e nehéz, küzdelmes harc, munka meghozza a boldogabb életet. Ez a gondolat, érzés hatja át Solohov írói művészetét.

Nos, hogy e hit, meggyőződés - mely a regényből kicsendül - hogyan vált s válik valóra; az élet, a történelem igazolta, s igazolja. Napjainkban is aktív részese e

harcnak, figyelemmel kíséri az eseményeket, sőt irodalmi munkássága mellett mint a kerületi pártbizottság munkatársa jelentős pártmunkát is végez. Gyakran keresik fel őt, mint a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának képviselőjét gondjaikkal-bajaikkal választói, a doni kozákok.

Solohov, a nagy szocialista realista író műveiben megismerjük a kozákság életének, tudatának alakulását, fejlődését.

Lenin az "összorosz demokráciától elszakadt" kozákvidéknek nevezte a doni sereg egykori tartományát, mely a történelem folyamán hatalmas fejlődésen ment keresztül, és eljutott arra a fokra, hogy a kommunizmus építésének aktív részesévé vált.

A kollektivizálás folyamata nem volt akadálymentes általában sem, de még kevésbé volt zökkenőmentes a kozákvidéken.

Hogy miért? Ez a még kevésbé a kozákság sajátos történelmi multjából következett, amelyre utalnak Lenin fent idézett szavai is.

Sztálinnak 1919-ben elhangzott megállapítása is a kozákság multjára enged következtetni:

"És ki más lehetne a gyenyikini-kolcsaki ellenforradalom támasza, ha nem az orosz imperializmus régesrégi eszköze, a kiváltságokat élvező, katonai renddé szervezett kozákság, mely már régóta kizsákmányolja a végvidékek nem orosz népeit?" (2.)

Hogy a kollektivizálás, az új életforma megte-

remtése miatt ütközött erős ellenállásba a kozákvidéken, meg kell vizsgálnunk a kozákság történelmi múltját.

II. Fejezet.

A doni kozákság évszázadokon keresztül a cári reakció főtámasza volt, és a polgárháború idején is az ellenforradalom melegágya volt. A kozákok a földesuri elnyomás elől Közép-Oroszországból elmenekült és a moszkvai cár birodalmának szélére szabad parasztokként letelepedett jobbágyság ivadékai.

A cárizmus ezeket az elszánt, bátor és szabadságszerető parasztokat határőrző katonai szolgálatra fogta be, privilégiumokkal láncolta magához, és elkülönítette Oroszország többi parasztjaitól. A kozákság évszázadokon át elkülönítve, zárt katonai szervezetekben élt a magasztanyicáin, távol a várostól, elszakítva Oroszország politikai és kulturális áramlataitól.

A XIX. század végétől kezdve a cárizmus már a proletármozgalmak elnyomására is felhasználta a kozák-érdekeket.

A kozákságban évszázadokon keresztül két tradíció alakult ki: a szabadságszeretet az egyik, amely elvitte őket a bojárok földjéről a moszkvai birodalom peremére. Solohov többször utal és mutat rá, hogy a kozákságban elevenen él még a szabadságharcos kozák-hetman Sztyenka Razin és a parasztvezér Pugacsov emléke.

A szabadságszeretet tradíciója a kozákság egy részében rokonszenvvel nézte a Nagy Októberi Szocialista

Forradalomban a földbirtokosok, hetmanok és kereskedők hatalmának megdöntését. A kozákok Péterváron nem váltják valóra Kornyilovnak hozzájuk fűzött reményét: nem harcolnak a bolsevikok ellen.

A másik hagyomány, mely életükre rányomta a bélyegét, a kozák-gőg. Ezt az évszázados zárt különélés és a cári privilégiumok nevelték és formálták ki bennük. Ezek a cár-adta privilégiumok elkülönítették őket a dolgozó parasztságtól, és valami különleges kaszt-öntudatot neveltek beléjük. Ez a hagyomány viszont ellenségesen nézte a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak a népek között egyenlőséget hirdető tanait. És ez a hagyomány volt az erősebb nemcsak a gazdagabb kozákságnál, hanem még a középparaszt kozákság tulnyomó többségénél is.

A kozákság a maga autonom területén számbelileg kisebbségben volt, de utalkodó helyzetet vívott ki magának. A hoholt, a muzsikot ütötte-verte ahol csak tehetette, egyszerűen csak azért, mert hohol. A muzsiknak még az utból is ki kellett térnie a kozák elől.

A Sztyenka Razin-féle tradíció két és fél évszázad alatt nagyjából elvesztette már belső tartalmát, csupán életmódban és szokásokban maradt meg.

A Csendes Don-ban a közéjük telepedett pétervári munkásnak, Stokmannak még azt sem hiszik el, hogy ők oroszoktól származnak, és valamikor jobbágyparasztok voltak. Azt hiszik, vallják, hogy a kozákok a kozákoktól erednek.

A kozákság patriarchális élete az eseményektől

való merev elzárkózottság ellenére is felbomlóban van. A társadalmi rétegződés már meglehetősen előrejutott: a kozákság kulákrétege keményen kézbentartja a sztanyicákat, elnyomja és kizsákmányolja a szegény kozákságot, sőt az egész kozákságot hatalmas kancsuka szerepére a cár kezére játssza át.

A kozákság ellenforradalmi hangulatának szításához nagyban hozzájárult még az is, hogy a Don vidékére menekült Oroszország minden sarkából számtalan földbirtokos, kereskedő, tábornok és fehér tiszt, akik állandóan kaptak híresztelést, hogy a bolsevikok kiirtják a kozákokat, elveszik tőlük a földet és a muzsikoknak adják. Így hát a tömegeiben politikailag egyébként is tanulatlan kozákság azt hitte, hogy számára csak egy kiút van: a bolsevikok elleni harc.

A kollektivizálás erősebb ellenállásba ütközésének magyarázatát tehát e történelmi multban kell és lehet megtalálni.

Természetesen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt néhány évtized alatt a kozákság is nagy változáson, fejlődésen ment keresztül, olyannyira, hogy ma már nem különböztetik meg a kozákokat, mint egy különálló korábbi értelemben vett népcsoportot, hanem együttesen, közös erővel dolgoznak, formálják a kommunizmusba vezető utat. Napjainkban már szétszakithatatlan szövetségben, barátságban élnek a munkásokkal, érzik, tudják, hogy mit jelent számukra a munkásosztállyal létrehozott szövetség.

A történelem, az idő bebizonyította s bizonyítja, hogy a kommunista párt és a munkásosztály vezetésével, segítségével mennyire átfomálódott a tudat, milyen óriási léptekkel halad az 1920-as, 30-as években kijelölt uton az egész szovjet nép, így a "doni kozákság" is.

III. Fejezet

Az 1920-as évek végén, az 1930-as évek elején a szovjet irodalomban mindjobban helyet kap és tért hódít az új életforma kialakításának, a szovjethatalom megerősödésének, a kommunista párt vezető szerepének és erejének ábrázolása.

Makszim Gorkij elbeszéléseket és cikkeket jelentet meg a szocialista építésről, Majakovszkij poémát ír az öt éves tervről, költeményeket ír, amelyekben dicső emléket állít azoknak, akik részt vettek a szocializmus felépítéséért vívott harcban.

A kolhozrendszer első propagandistái közül kiemelkedik Panfjorov, aki a "V predutrennyuju rany" és a "Na reke Cnye" című, 1927-ben megjelent alkotásaiban megrajzolja a parasztság pszichikai felszabadulásának folyamatát, a közös gazdaság, a kollektív gazdálkodás felsőbbrendűségét az egyéni gazdálkodással szemben, az új közösségek kialakulásának folyamatát, mely az 1920-as évek végén még csak kezdeti stádiumban van.

A kolhozrendszer megteremtésének és megerősödésének történetét ismerjük meg Panfjorov négykötetes regényé-

ből /Napfényes mezők, Megindulnak a traktorok, Virágzó élet, Aratás/, mely az 1928-37 közötti időben jelent meg. Az író megmutatja a szocialista rendszer teremtetten új életforma felsőbbrendűségét, feltárja a kommunista párt irányító, ható erejét a paraszti tömegekben, megvilágítja továbbá a város, a munkásság szerepét a mezőgazdaság újjászervezésében.

Nyomon követve a parasztság fejlődését, a parasztság új életéhez vezető útját, a szovjet írók műveiben jelentős eredményeket értek el. Azonban több fontos aktuális probléma az irodalmi alkotásokban nem nyert történelmileg hű, művészileg teljes értékű kidolgozást.

A Feltört ugar megjelenéséig elszigetelve, izoláltan ábrázoltak alapvető jelenségeket, a falu életének forradalmi átalakulásával szorosan összefüggő tényeket: így például a párt kezdeményezéseit, irányító szerepét, vagy éppen a népi tömegeknek a kollektivizálás érdekében, folyamatában kifejtett aktivitását.

Egyes alkotásokban a kommunisták és a nép széles tömegei elszigetelten, más esetekben pedig a párt és a munkásosztály vezető szerepe felületesen, esetenként spontán módon bontakozott ki a kollektivizálás folyamatában.

Az élet, a történelem, a valóság alapos ismeretére támaszkodva Solohov olyan irodalmi művet alkotott, amely a szovjet falu megteremtéséről szóló szocialista realista irodalmi művek legkiemelkedőbb alkotásai közé tartozik.

Solohov még a Csendes Don-on dolgozott, amikor sürgető szükségét érezte, hogy közvetlen választ adjon a kor lázas eseményeire, megmutassa az olvasónak az új kolhoz-Donvidéket, bevezesse az irodalomba az új szovjet kozákság alakjait. A Csendes Don harmadik kötetével egyidőben bocsátotta kiadásra új regényét, a Feltört ugar első kötetét, mely a "Novij Mir" 1932-i évfolyamában, folytatásokban jelent meg először. Ez tehát az első kötet megjelenési ideje, de az író röviddel ezután hozzálát a második kötet megírásához is. Azonban a háború akadályozta, késleltette e munkát, s így csak 1954-től jelentek meg a második kötet fejezetei. 1960 előestéjén készen volt a teljes mű, azaz a regény második kötete is.

A Feltört ugar: a kolhozteremtő idők solohovi könyve, a kozákélet fordulatának gremjacsij-logi története.

Hogy a két kötet között nincs szakadék — pusztán a megírás, megjelenés idejét illetően —, Solohov biztos írói kezét dicséri.

Az író a Feltört ugar című művét a nagy átalakulás, az új életforma megteremtésének ábrázolására szentelte. Hősei jellemének és sorsának alakulásához nem csupán háttérül szolgálnak az események; ezek az események határozzák meg őket, a jellemek összeütközései tevékeny szerepet játszanak az általános társadalmi folyamat alakulásában.

A Feltört ugar-ban tovább fejlődik a Solohov-i életmű alapvető, hazafias témája: a nép és az egyes ember erőinek felszabadulása és kivirágzása a szovjethatalom idején.

Nagyjelentőségű az az idő, amely a mezőgazdaság kollektivizálásának első éveit választja el a donmenti polgárháboru kibontakozásától. Gyökeresen megváltozott az erők viszonya. Az osztályharc más formákat öltött. Az ellenség illegalitásba vonult. Az író realista igazmondással ábrázolja a szocialista társadalom kialakulásának új fejlődési fokán dúló bonyolult, éles küzdelmet. A regény tartalmának lényege ugyanannak a problémának a kidolgozása, amelyet a valóság állít a szovjet irodalom elé: a dolgozó embereknek a szocializmus szellemében történő eszmei átfarmálásának és nevelésének feladata.

Solohov műve kimagasló helyet foglal el a mezőgazdaság kollektivizálásának és a kulákság mint osztály felszámolásának éveiről, az új élet kialakításáról szóló szovjet irodalomban. Az író a valóság fejlődése lényegbevágó problémájának alapos kidolgozása során a szocialista realizmus módszerétől vezetve ábrázolja az életet a maga sokféleségében, ellentmondásaiban, fejlődésében. A kozákság, a szovjet nép élete tükröződik a gremjacsij-logi kolhoz keletkezésének és megerősödésének történetében. Davidov, Nagulnov, Razmjotnov, Kondrát, Majdannnyikov, Scsukar apó élete elszakíthatatlanul összefügg kolhozuk életével, a gremjacsij-logi kolhoz élete pedig az egész országban végbe-

menő "nagy fordulat"-nak egy kis része.

Solohov könyve nem csupán elbeszélés az agrárkollektivizálásról. Az akkori konkrét történelmi események mellett az író jelentős általános emberi tartalmat lát s láttat meg, amely etikailag és esztétikailag a világ millióit érinti. Solohov művészetére jellemző, hogy állandó és megfeszített figyelmet szentel annak a témának, amelyet már Gorkijnál is megtalálunk: az ember és a tulajdon. Ez a viszony nem csupán a cselekvő személyek kapcsolatát, de a jellemet, a pszichológiát is meghatározza. A könyv lenyűgöző epikai képeiben Solohov megmutatja, hogyan bontakozik ki az ember minden alkotókészsége a vagyonhoz és megszokásokhoz kötöttség uralma alól történő felszabadulásban. A szocialista realizmusra jellemző, hogy a valóságot az új és a régi konkrét harcában mutatja be. Solohov regényében ez a harc az élet minden frontján folyik. Kibékíthetetlen harc a szegény-középparaszt és a kulák-fehérgárdista tábor között.

A Feltört ugar-t a történetiség érzése hatja át. Az író megragadta az időt a maga feledhetetlen konkrét jelenségeiben, ugyanakkor megmutatta helyét a történelmi fejlődés láncolatában. Még friss a résztvevők szívében és emlékezetében a polgárháború. Különbözőképpen emlékeznek rá: Davidov, Nagulnov, Razmjotnov, Kondrat Majdannnyikov a győző büszkeségével, Polovcev, Ljatyevszkij, Jakov Lukics Osztrovov a szárnyü pusztulás feledhetetlen keserőségeivel; új harcot kívánnak, hogy a régi sérelmekért megfizessenek.

Forradalmi változás megy végbe a faluban, Gremjacsij Log-ban, mely a kolhozrendszer győzelmével végződik. Az egyéni és a közös, a szocializmus és a magántulajdon hívei közötti harc nagymértékben befolyásolja az emberek sorsát, egymáshoz való viszonyát a regényben. Davidov, Nagulnov, Razmjotnov, Kondrat Majdannikov emberek, akik egyéni vágyaikat a szocializmus építésének rendelték alá, Ljubiskin, Salij, akiknek csupán a kolhoz hozott jó életet, a másik oldalon kulákok emberei, kulákok, egyszóval fehérgárdisták. Ezek az emberek két antagonisztikus csoportot alkotnak. A kolhozrendszer győzelme a kulákság vereségét hozza meg.

Az első kötet szisztémája - az eseményekre nagy súlyt fektet az író -, erősen a korabeli tényeken alapszik. Tipikus esete a kolhozosításnak az északi kőzák területeken. Kisebb eltérésekkel a folyamat így zajlott le az egész országban: a szegényebbek összegyűjtése, aktiva kialakítása, a kolhozellenes harc kezdete, közös munka, harc az állathíánnyal, vetés stb. A körülmények létrehozásánál Solohov a történelmi hitelességre törekedett. Tudatosan támaszkodott a tényekre /időrendi sorrend, dátumok!/. Ez fontos esztétikai alapszabály is. Ez nemcsak az események hitelességét, de az eredetiségét is visszaadja. Dinamika, következetesség az eseményekben: feltárja a párt és a tömegek kapcsolatát ebben a sorsdöntő korszakban. A kommunisták élen járnak az új életforma kialakításában /Davidov,.../. Solohov a realitásból és a hétköznapiaságból merít erőt. Az emberek jelleme nehezen változik meg,

a régi hatása még igen erős.

Az első kötet: a régi forma eltűnése, az új társadalmi forma létrejötte, a második kötet: a jövőt látó ember érzelmeinek fejlesztése. A második kötetben a "társadalmi" nemegyszer etikai, illetve erkölcsi síkon fejeződik ki. Így alakul a cselekmény: az események külső lassítottsága, sok elbeszélés egyes szám első személyben /Iván Arzsanov Davidovnak tanácsot ad/, gyakori a hosszabb beszélgetés /Davidov - Salij/, intim tulajdonságokra figyelmet fordít az író.

Ezek mögött az író tudatos megfontoltsága van /emberség, humanizmus, történelmi szükségszerűség/. Davidov, Nagulnov, Razmjotnov magatartása megmagyarázható a szocializmusra törekvésből. Ők nem ragaszkodnak a magántulajdonhoz, s így megnyilvánul a regény humanista vonala is. Megszabadulni az egoizmustól, amely kiégeti az emberi szívet, elsorvasztja az emberek nemes érzéseit, vonásait. Ez a harc a legjobb tulajdonságokat hozza felszínre Solohov hőseiben: a népért való odaadás, áldozatvállalás, öntudat - ezek a tulajdonságok megnemesítik őket.

Solohov könyve nem csupán a jelennek, hanem a jövőnek is szól. Általános törekvés, igyekezet az új embertípus kialakítására. Amikor az író Davidov, Nagulnov és Razmjotnov sorsáról beszél, a hétköznapi mellett valami nemesebb vonást is lát jellemükben /igy pl. szerelmi vonatkozásban/.

Solohov - filozófus, gondolkodó, költő - nemcsak azt akarja megmutatni, milyenek voltak az emberek az 1930-as években; történelmileg, a nép jövőtépítő mozgalmának perspektívájában mutatja be. A művész állhatatosságával, az igazságkereső és az emberszerető makacsságával gondolkodik el Solohov azon, ami a valóságban végbement, az emberi jellem megváltozásán, amely Gremjacsi j. Log lakosságára hatással volt. A lélekelemzés művészete nemcsak abban áll, hogy az író képes behatolni az emberi élet legmélyére s megmutatni annak bonyolultságát, jelentőségét. Még fontosabb hatni az olvasóra, közel kell hozni hozzá a hősoket.

A második kötetben folytatódik az elbeszélés 1930-ról, a kollektivizálás első évéről, az első kegyetlen összeütközésekről, konfliktusokról. A multról szóló történetet a jelen hangulata, gondolatai, érzései táplálják.

Solohov könyvében sok utalás van a pártra, a népre, a vezető és a tömegek viszonyára, a történelmi szükségszerűségekre és az emberiességekre. Már az első kötetben Solohov a rá jellemző humanizmussal és epikai részletességgel vetette fel a kérdést azokról a feltételekről, amelyek között az össznépi forradalom győz.

Davidov - Razmjotnov, Kondrat - Najgyenov, valamint Davidov és Nagulnov összeütközésében, vitáiban nemcsak morális-etikai jelleg van, hanem sokszor megcsillan bennük a politikai vita is a vezetés módszeréről.

A második kötet epizódjaiban kifejezésre jut, hogy a meggyőzés módszere, amely a párt demokratikus mód-

szerére támaszkodik, összeütközik az erőszakos módszerrel, amely Nagulnov szerint egyetlen módszer a kozák előítéletek megtörésére.

A második kötetben többek között kiemelkedik az igazi kommunista vezető magatartásának egyik alapvető vonása a humanizmus. Solohov meggyőzően mutatja be, hogyan fejlődnek ki a kommunista erkölcs sajátságai olyan egyszerű emberben, mint Davidov. Szinte szemtanúi vagyunk annak, hogy valósul meg az évszázados ideál, a kiváló ember típusa.

A szocialista realizmus szellemében írt epikus művekben az ember sorsa és a nép harcának összefonódása fontos szerepet játszik a kompozícióban. Igazi művészi megoldás csak akkor jön létre, ha az egyes emberi sors és a nagy történelmi események kölcsönhatása életszerűen él a szerzőben. Solohov regényében az ember értékének objektív kritériuma a néphez, a forradalmi harchoz való viszony, amely szakít az eddigi élettel, a réggel.

Solohov nem moralizál felületesen. Minden egyes alakot a maga valóságában mutatja be. Szerafimovics így ír Solohov művészetéről:

"Hőseit nem ábrázolja, hanem teremti... mindegyiknek egyéni az orra, egyénileg barázdált a homloka, minden hőse szemében egyéni fény villog, mindenkinek meg van a saját beszédmodora. Mindegyik a maga módján jár, maga módján ingatja a fejét, mindegyik egyénien nevet, és egyénien gyűlöl." (3.)

Az olvasó, miután megtette az utat a hősökkel

együtt, megtanulja az egyiket szeretni, a másikat gyűlölni. Az erkölcsi érzék tisztasága nem csalja meg az író-t még akkor sem, amikor bonyolult körülményeket ír le, vagy ha ellentétes jellemeket ábrázol.

Solohov sokoldalú, körültekintő író. Megmutatja hősei életutját, pszichológiai életét, politikai nézeteit, szociális helyzetét, helyét a harcban. A regény szereplőit a legváltozatosabb helyzetekben találjuk - a történelmi fejlődés nagy fordulatában. Láttuk a népi érdekek és a magántulajdon összeütközését.

A Feltört ugar a szovjet történelemnek viszonylag higgadtabb éveit ábrázolja, s ez a tény jelentős szerepet játszik a regényben.

Céltuadatosan, célszerűen sorakozó jeleneteiből kristályos áttekinthetőséggel épül ki a kolhoz kollektívája, amelynek egyedeit oly sokféle erő huzgálta szerte-szét.

Az események menetét, a váltakozó mozgóképek sorát az író természeti képekkel szakítja meg, illetve köti össze. Ezek a képek nem kimért távközökben jelentkeznek, még csak nem is következetesen a fejezetek élén, hanem valami belső szükség nehezebben elemezhető parancsára. Az író nem bravúrosan formázott diszkekkel terheli meg a mese fonalát. Ezek a képek szerves elemei a kompozíciónak, s a maguk módján éppugy a kibomló eszmét szolgálják, mint a mesének akár legkiugróbb mozzanatai.

A második kötet első fejezete élén felragyogó későtavaszi táj, ahol a föld megduzzadt az esőtől, somkóró mézes illata szétömlött az egész falun, az őszigabona tömör,

sötétzöld falként huzódott a szemhatárig, a tavasziak meg csodálatosan bokrosodó hajtásokkal ragadták el az embert, s olyan volt a sztyeppe, mint a "szoptatós fiatal anya - szokatlanul szép és higgadt, egy kissé fáradt, de csak úgy ragyogott rajta az anyaság gyönyörű, boldog tiszta mosolya" - ez a tavaszból nyárba hajló táj az első fejezet. Az egész könyv élén úgy hat, mint gazdag nyitány valamely nagy zeneműben, nyitány, amely jelképesen, tömörítve adja a mű kibontásra váró nagy motívumait. Csupa ígéret, csupa optimista várakozás ez a féllapnyi rajz, izeiben-szineiben mintegy megsejteti, enged következtetni a dicső befejezésre.

S egyben a solohovi lira tipikus hordozója! Solohov nemcsak a művész módján, hanem a hazájába szerelmes orosz ember módján is kötődik ezekhez a somkórókhoz, a tócsákhoz és a lekaszált fű részegítő-szomorú illatához. Nyelve és ennek megfelelően:

"Világos, egyéni, minden színben pompázó, akárcsak a sztyeppe muzsikusanak, a szöcskének a szivárvány minden színében játszó szárnya. A pusztai nép valódi és eleven nyelve, át és átszöve a közők nyelvét annyira jellemző ravaszkas élcelődéssel" - írta Szerafimovics. (4.)

Davidov alakjában az író hős-eszménye, a költő rejtett ábrándvilága szifárdul emberré, valósággá. Ami átfutó negatívum megjelenik Davidov alakjában, abban az író óvó-szerető aggodalma konkretizálódik. Így sugárzik Solohov forró népszerűtete a darabos, furcsa, de tiszta

hitű kommunista paraszton, Nagulnovon, vagy a kalandos Scsukar apón is.

A kiteljesült alkotás bizonyos értelemben a szocialista realizmus egyik minta-alkotása. Éspedig abban az értelemben, hogy egy aktuális népi-politikai feladat megoldásához nyújt segítséget, teljes gyakorlati és művészi sikerrel. A mezőgazdasági kollektivizálás ez a feladat - abban a formában és azokkal a részproblémákkal -, amely a Szovjetunióban ezelőtt mintegy három évtizeddel felvetődött és megoldásra várt. A regény kitűnő praktikus segítséget nyújtott a kollektivizálás végrehajtóinak, s a gyakorlati segítség hatályosságát rangos művészi megoldásokkal biztosította.

A gyakorlati segítség sikerének azonban egyéb feltételei is voltak. Így talán elsőrendűen a tüzetes tárgyismeret. Solohovnak ugyyszólván a tenyerében van a kozákfalu mindennapi élete, tenyerében a gazdálkodás minden fortélyja. Sehol sem akapni rajta tárgyi mozzanatok impresszionisztikus elmosásán. A földet és a munkát nem irodalmi emlékekből ábrázolja, hanem az olyan ember biztonságával, aki otthon van a kiforduló rögök, a cserzett martok világában. De ez még nem minden, ha tárgyismeretről van szó. Solohov tévedhetetlenül biztos a kolhoz-szervezés és a pártélet dolgaiban is, és apróra ismeri azoknak az éveknek a történetét is.

Pompás, szuggesztív történetet, izgalmas példa - sort ad, de nem oktat, nem receptorkodik. Az olvasónak szivbeli és eszmei élményévé lesz a gremjacsij-logi

történet, s megtanulja belőle a falu forradalmát anélkül, hogy "tanították" volna rá.

A Csendes Don-hoz viszonyítva a Feltört ugarban már azt látjuk, hogy a kozákság megváltozott, más-ként gondolkodik. Gremjacsij Logban az élet alig emlé-keztet már Tatarszkoje-ra. Alig van már nyoma a kozák -gógnek, a muzsik iránti megvetésnek, a munkásellenesség-nek.

Davidovot bizalommal fogadják. A munkásellenes hang csak egyszer fordul elő a regény elején, amikor az egyik kozák a kollektivizálás ellen szólva ezt mondja:

"Ez nem olyan ám, mint az esztergapad körül-ácsorogni!

Ott, ha letellett a nyolc óra, fogod magad és gyerünk." (5.)

A kozákság felfogásának megváltozását világosan mutatja a következő kép: amikor 1919-ben - a Csendes Don -ban"- Tatarszkoje kommunistái felszólították a falusi sze-génységet, hogy kóbozza el a fehérekkel elmenekült kozákok vagyonát, a népgyűlés mélyen hallgatott, s az egyik kozák az egész gyűlés véleményét így fejezte ki, amikor vissza-utasította az ajánlatot:

"De hátha visszajön a gazda, akkor lesz ám ne-mulass!" (6.)

A Feltört ugar-ban a kulákok kisajátításakor már senki sem gondolt ilyesmire. Még a gazdagabb kozákok sem hitték, hogy a szovjethatalmat meg lehetne dönteni.

Pusztán a szétvert ellenforradalom hívei építettek erre, akik végülis hiu, irreális, egyszóval idejétmult ábrándjaik áldozatai lettek.

A regényben megismertük Gremjacsij Log lakóinak küzdelmes harcát, melyet a jobb életért vívtak, s megismertük azokat is, akik e harcot vezették, szervezték a haladás táborát. Solohov emberközelségbe hozta őket az olvasóhoz, lehetővé tette, hogy végigkísérhessük küzdelmes életüket, fejlődésüket.

IV. Fejezet

Amint az előzőkben említettem, a lélekrajzolás művészete nemcsak abban áll, hogy az író képes behatolni az emberi élet legmélyére s megmutatni annak bonyolultságát, jelentőségét; közel kell hozni a hősöket az olvasóhoz.

Solohov figurái, a fontosabbak is, a mellékesebbek is, távol vannak minden merev, gépi álemberségtől: élők, mozgalmak, s ha más-más arányban is, de gyöngékkel és erényekkel megverték-megáldottak. Ahány jelentősebb figura, annyi jól megformált egyéniség. Egyetlen alakot sem lehetne példának említeni a sémás angyalördög kontrasztra. Alapos emberismeret hiányában nem tudta volna Solohov emberközelségbe hozni alakjait. Hőseit végigvezeti azokon a megpróbáltatásokon, amelyeket a valóság, az élet hozott utjukba.

A legpozitívabb figura Davidov, a munkásosztály

reprezentása, a párt küldötte, a kollektivizálás szervezője, vezetője.

"Davidovnak több prototípusa volt. Sok tengerésszel találkoztam, beszélgettem velük, s láttam, hogyan dolgoznak ott, ahová a párt küldte őket, hogyan hasznosították forradalmi hagyományaikat, tapasztalataikat." - mondta Solohov.
(7.)

Lenin is nagyra becsülte, értékelte a tengerészek szerepét az októberi események után, akik hősiezen harcoltak a polgárháboruban, résztvettek a szovjethatalom megteremtéséért, megerősödéséért folyó harcban.

A falvakba érkezve szívós, odaadó munkát kellett kifejtteniök, megértéssel kellett bánniuk az emberekkel, közösségi érzés kellett hogy áthassa őket, s mindez megvolt náluk.

1930 januárjában Vesenszkaja kerületbe érkezett Andrej Plotkin magtróz, akit mint erőszakaratu, egyenes jellemű embernek ismertek meg az ottani lakosok. Plotkin mindig matróz öltözetben járt, a mellén és karján tetovált horgony diszelgett. Nagyon népszerű egyéniség volt, neve gyakran megjelent az újságokban is /beszédei, előadásai/. Ugyancsak Vesenszkaja körzetben dolgozott Afonyin nevi tengerész is, akinek alakja szintén elősegítette, alapul szolgált Davidov jellemének, alakjának megformálásában.

Davidov jelleme az első kötetben, a legfontosabb eseményeknél kitárul. Davidov tanácsot ad, segít, ellenőriz. Szerény, igazi hős jellemet takar.

Már az első találkozás megseljteti a rendkívüli

embert. A járási bizottság titkárával a kulákság elleni harcról beszélnek, s e harcban nincs kettőjük között egyetértés:

"Davidovnak az arcába szökött a vér, de uralkodott magán és nyugodtan jegyezte meg:

- A párt vonalvezetéshez fogom tartani magam.

De neked, elvtárs, röviden, munkásmódra mondom: a vonalad hamis, politikailag helytelen! Ezt tudom. - Sándit a jobblábára.... Tény! - gondolta, amikor elhagyta a járási bizottság épületét." (8.)

Nem mindig találja meg a megfelelő szót, de tömörsége és egyenessége bizalmat vált ki. Céltudatosság és erő van benne. Oka: kötelességtudat, párthoz való hűség, összeforrottság a tömegekkel. Vaslogika, a meggyőződés ereje tükröződik benne. A látszólagos keménység mögött önfeláldozás.

Egy késő éjszakába nyúló gyűlésen, melyen a kolhoz-alakításról beszélnek, megfenyegetik Davidovot, s ő így reagál erre:

"Belőled az ellenség beszél! Azt hiszed, hogy túl sok vért vesztettem? Van még belőle elég, hogy megérjem azt az időt, amikor az olyanok, mint te, régen a földben fognak rothadni. De ha kell, a pártért,... a pártomért, a munkásosztály ügyéért egész véremet is odaadom. Hallod te kulákfajzat? Az egészet, utolsó cseppeig." (9.)

Élete veszélyben forog. Alig egy hónap múlva rémhír terjeng, hogy a gabonát külföldre viszik. A tömeg lázong, Davidov hiába igyekszik csillapítani a tömeget, főleg az asszonyok csaknem halálra verik, de a kulcsokat nem adja oda Davidov! A gyűlésen így beszél erről:

"Azt akarta, hogy térdreborulva könyörögjek kegyelemért és átnyujtsam neki a csürkulcsot! Polgártársak, mi bolsevikok nem ilyen fából vagyunk faragva! Mivelünk nem lehet tréfálni! A polgárháboru alatt egészen másképp vertek bennünket, de még se ért el az ellenség semmit. A bolsevikok soha senki előtt sem fognak letérdelni! Ez tény!" (10.)

Davidov jelleme az ifjúságára utaló részek és a faluban végzett munka nyomán egyre teljesebbé válik. Minden szónokiasságtól mentes - ebben van az ábrázolás nagysága. Életszerűségét az igazolja, hogy az író konkrét cselekvés közben mutatja be. Nincs ellentmondás Davidov szavaiban és cselekedetei között. Megáll a vetés: érzi, hogy cselekednie kell, még pedig kommunista vezető módjára.

"Meg kell őket tanítani dolgozni! És vigyen el az ördög ha meg nem teszem! Ez a helyes parancsnoki vezetés. Az első és a harmadik csoport elkészült, a második nem akar rendbejönni. Ugylátszik, Ljubiskin nem ért a dolgokhoz. Te meg a "jó parancsnokról" s hasonló frázisokról beszélsz. " - mondja Razmjotnovnak, aki kifogásolja, hogy a kolhoz elnöke szántani megy. - "Ne nevettesd ki magadat! Azt hiszed én még soha életemben nem láttam jó parancs-

nokot? Az a parancsnok jó, aki szükség esetén jó példával jár elől! És ezt kell most nekem csinálnom!" (11.)

Megtanítja az embereket dolgozni. Vezetni, nevelni, munkára szoktatni - ez a bolsevik vezetés példája. Davidov az eke mellett, a versenyszellem kialakítása - az első kötet egyik legizgalmasabb, legpoétikusabb fejezete. Davidovval és az egymásközti versenyben a brigádtagok megismerik mind a társadalom, mind pedig a saját érdekükben végzett munka örömét. Észrevételenül sajátítják el az újat.

Davidov figyelmes az emberekhez, figyel, értéke-
li munkájukat: Salij munkáját dicséri, Majdannnyikovot kieme-
li. Növeli az emberekben az öntudatot - az új élet építőit
neveli. Benne él a párt ereje, képes a tömegek erejét felé-
leszteni és a valóság megismeréséhez, átformálásához vezetni
őket. Az új élet létrehozójának, építőjének érzi magát.

Osztovnov házában: Osztovnov fél Davidovtól a
gyilkosság miatt, de színtel, kitörő örömmel fogadja Davi-
dovot. Davidov nem sejti meg benne az ellenséget, így véle-
kedik róle:

"Egy ilyen emberrel egy év alatt az egész falut
meg lehet változtatni! Okos paraszt! Olvasott,
Magyszerű fickó! Hogy ismeri a gazdaságot és a
földet! Szakember! Nem értem, miért néz rá Makar
gyanakodva. Hatalmas hasznót fog hajtani a kolhoz-
nak. Ez tény!" (12.)

Jakov Lukics lakásán van Polovcev is, s ő is
ádáz ellensége a kommunista Davidovnak. Solohov éles, drámai

helyzetet teremt. Davidov itt tehát konfliktusba kerül az ellenséggel, amelyről nem hitte, hogy ilyen közel van. Jakov Lukics és Polovcev mindn gazsága mellett ott van Davidov férfiassága és humanizmusa. Az előbbiekkel - a nép ellenségeivel - szemben képes életét is feláldozni a nép érdekeiért, a nép tulajdonáért. Ebben volt - többek között - Davidov felsőbbrendűsége és ereje az ellenséggel szemben.

Davidov különböző érzelmekre képes, nagy érzelmi gazdagság jellemzi. Beszédében a pátosz, tréfa, vaslogika, meggyőződés, keménység, állhatatosság egyaránt megtalálható. Gyűlöli a magántulajdont, gyűlöli a magántulajdonon alapuló társadalmat. Razmjotnovnak, akinek megesik a szíve a sokgyerekes kulák kisajátításakor, ezt mondja:

"Sajnálod őket. Sirsz miattuk. Hát ők törődtek-e mivelünk? Hát a mi gyerekeink könnyei vajon megpuhította-e az ellenségeinket? Vajon ők sajnálták-e az agyonvert szülők gyerekeit? Erre felelj! Az én apámat a sztrájk után elbocsátották a gyárból és Szibériába száműzték. Az anyám ittmaradt négy gyerekkel. Én, a legidősebb, kilencéves voltam. Nem volt mit ennünk és az anyám, nézz rám!... Az anyám az uccára ment, hogy éhen ne haljunk! A vendégeit hozzánk vezette a pincelakásunkba. Csak egy ágyunk volt. Mi a függöny mögött feküdtünk a padlón.

Mondd, ki törődött ~~ami~~ könnyeinkkel?" (13.)

Igen, erre a borzalmas multa emlékezteti Andrej Razmjotnovot. Keserű visszaemlékezés a gyermekkori állapo-

tokra. Így hát megérti Fedotka, s a Fedotkák sorsát, hiszi, tudja, hogy a kis Fedotkáknak már lényegesen más sors jut osztályrészülr:

"Mosolygott; különös melegség szállt a szívére, szeme nedves lett. Jó életet fogunk nekik építeni, ez tény!

Most ezt a Fedotka ócska kozáksapkában szaladgál. Husz év múlva villamos ekével fogja itt szántani a földet. Neki majd bizonyára nem kell a hugarai fehérneműt mosni, harisnyát stoppolni, főzni és a gyárba szaladni, mint nekem az anyám halála után.

Ezeknek a fiúknak boldogabb életük lesz, ez tény! -

A gép egyre többet dolgozik az ember számára.

Az elkövetkezendő generációk már valószínűleg azt sem fogják tudni, milyen a szaga az emberi verejtéknek. Majd csak megérjük ezt!" (14.)

Davidov ábrándja mély értelemben véve a Feltört ugar szerzőjének ábrándja. Ebből fakad Solohov alkotásainak nemes líraisága, forradalmi romantikája. Álmodozása a népgyőzelmébe vetett erős hitének bizonyítéka. A bolsevikok álma mindig valóra válik az életben, mert ezek az álmok a fejlődés törvényszerűségeinek konkrét ismeretéből születnek.

Az igazi - solohovi - művészet ereje abban rejlik, hogy amit a cselekedetekben nem lehet ábrázolni, azt az érzelmeken keresztül adja vissza, a hős belső átéléseiben. Davidov belső monológja az érzelmek és árnyalataik teljes harmóniáját, gazdagságát mutatja. Itt: egy örömtelen gyermekkor keserősége, álom a boldog jövőről, amelyért annyi erőt kell áldozni, öröm

a Fedotkák láttán, akik már jobb korban, jobb körülmények között fognak élni. Davidov érzelme nem jut el az érzélgősségig. Néha úgy tűnik, idegen érzéseket nem tud értékelni, néha talán gorombának látszik. Esetenként tulságosan komoly, a tréfa másodrendű. Viszont az is kitűnik, hogy éjjel-nappal a fiatal kolhoz ügye köti le.

Solohov számára a hős "próbaköve" nem csupán a társadalmi események - jelenleg a kolhoz-szervezés -, hanem a magánélet minden megnyilvánulása. Jelentős helyet foglal el Davidov és Luska kölcsönös viszonya, amely látszólag távol áll a közös ügytől, valójában azonban összeforrott vele.

Mintha esne szemünkben a hős értéke. Amikor kézenfogva megy Luskával - a falusi szokás ellenére -, a gyerekek nevetnek rajtuk, Razmjotnov is, Nagulnov pedig elkeseredik.

Szemjon külseje is megváltozott: kellemetlen, sajnálatra méltó benyomást kelt a körülötte élő, dolgozó emberekben.

Salij, a falu kovácsa ezért elítéli Davidovot. Felhívja Davidov figyelmét arra, hogy ébersége csökkent, s ez rosszra vezethet.

"Ha rád néz az ember, külsőre igazi elnöknek látszol, de ha egy kicsit jobban megkaparjuk a dolgot... nem elnök vagy a kolhozban, hanem ahogy mondani szokták csak afféle küddki-hiddbe. - Lám te a kaszálógépek alá mászol, felülvizsgálatot tartasz, ahogy jó gazdákhoz illik, néha kinn lakol a mezőn, magad is szántasz, de abból, ami tenálad, ott a vezetőségben történik, egy körömfeketényt se látsz, arról semmit se tudsz. - Te kiejtetted a kezedből a hatal-

mat, Osztronov meg felvette...- te csak a gyűléseken vagy elnök, a mindennapi munkában meg Osztronov. Ez az oka minden bajnak. - A fiatalos sürgés-forgás végképp elhomályosította a szemedet. - ...amióta összeszűrted a leveket Luskával rosszabbul dolgozol. Farkasvakság szállt a szemedre... - Ez legény, nemcsak a te bajod, hanem a mi közös bajunk, a kolhozé is." (15.)

Az olvasó mégsem vesztí el a Davidovba vetett reményét. Solohov hősének hibáit és jó oldalait egyaránt megmutatja. Az író úgy rendezí a eseményeket, hogy az olvasó azonnal megérzi a jellem lényegét, legyen az Davidov, Makar Nagulnok, vagy Razmjotnov, azt a jót, amely igazi, vitathatatlan értéküket meghatározza.

Kétségtelen, hogy Davidov gyengeségét az író elítéli, de ugyanakkor új színnel ragyog Davidov emberi szépsége. A hős hibázott, de van ereje visszatérni a helyes utra, legyőzni az eltévelyedését, kijavítani a hibáit. Ebben van Davidov igazi emberi értéke, szépsége. Az író hitet fakaszt az emberben, a kommunista belső erejében, nemességében, emberségében.

Ha összehasonlítjuk az első és a második kötet néhány epizódját, meglátjuk, mennyire megváltozott a falusiak viszonya - igen rövid idő alatt - Davidovhoz. Meglátjuk azt a fordulatot, amely a kozákság hangulatában beállt, azt a változást, amely Davidov politikai és erkölcsi tekintélyében bekövetkezett. Emlékszünk, hogy milyen hidegen fogadták érkeztekor.

S Davidov célja: együtt élni velük - ebben fejeződik ki a munkának lényeges motivuma, amelyet Davidov elkezdett Gremjacsij Logban. A kozákok hittek benne, miután látták, hogy a legkritikusabb pillanatokban is Davidov nem a személyes sértéssel és bosszúval kormányoz, hanem a forradalmi humanizmus magas etikai normáival. Az ellenségtől felbujtott asszonyok csaknem agyonverik, de másnap, fel sem gyógyulva sérüléseiből, a gyűlésen felszólal, s a bosszúról így beszél:

"Valaki azt kérdezte: "nem kellene-e letartóztatni mindenkit, vagyonát elkobozni és száműzni, aki gabonát hordott el a csürökből?" - Nem, polgártársak, ez nem helyes! A bolsevikok nem bosszulják meg magukat, a bolsevikok csak az ellenségeiket büntetik irgalmatlanul. De titeket, bár engedték, hogy a kulákok befolyásoljanak benneteket, bár kiléptetek a kolhozból és elraboltátok a vetőmagot, titeket nem számítunk az ellenségeink közé.

Ti ingadozó középparasztok vagytok, akik tévuton jártok! Titeket nem büntetünk, hanem mindent megteszünk, hogy kinyissuk a szemeteket!" (16.)

Ezzel megnyeri hallgatóságát, Gremjacsij Log kozákjait, akik kezdetben ridegen fogadták Davidovot, a Putyilov-gyár lakatosát. Tisztelik, becsülik, most már együtt akarnak élni vele:

"Kitűnő fiu vagy te, Davidov! Mindenki szereti az ilyet! Mert senkire sem haragszol és mindenkinek csak jót akarsz. Az emberek izgatottak és a föld

alá süllyednének szégyenükben. Az asszonyok is. És ez így van jól, együtt kell élnünk és dolgozunk. Rendben van, Davidov elvtárs: felejtsük el a régi bűnöket! Jól van?" (17.)

Ez a hit a dolgozó emberben, aki eltévedhet, ingadozhat, de végül is megtalálja helyét, hit az ügyben, amely fontos mindenki számára, az önfeláldozás, melynek ki kellett váltania és ki is váltott nem kis megindulást a falu kozákjaiban. Egy kis idő múlva Davidovot a brigádban, mint hazait fogadják maguk közé. Ez szinte a leningrádi munkások és a falusiak közeledését szimbolizálja.

A népi vélemény döntő igazságtétele kifejezésre jut a második kötetben: Davidov kapcsolata Luskával, eltévelyedései, hibái. De látjuk, hogy Davidov munkájával, emberi erejével eléri a legfontosabbat: kivívja a nép bizalmát és szeretetét. Ez a szeretet: követelő és kritikus, maga az az erő, amely segíti Davidovot, hogy legyőzze gyengeségeit. Ebben a vonatkozásban Salijs, a kolhoz kovácsa fontos szerepet játszik /beszéde Davidovval/. Ebben a motívumban a lakosság, a nép óvó szeretete és a kommunista vezetővel szemben támasztott igénye egyaránt megnyilvánul.

A beszélgetéshez az a konkrét esemény vezetett, hogy a száműzetésből megszökött kulákfiú, Tyimofej merényletet követhet el a kolhoznélők ellen. Ebben az őszinte férfi-gondoskodásban önkéntelenül is Davidov értékelése fejeződik ki. Mély emberség, lelki finomság és együttérzés látszik abból, ahogyan Davidov fogadja Arzsanov szörnyű vallomását arról, hogyan ölte meg mint kamasz a forrada-

lom előtti időben apja pusztulásának okozóit. Ez a magába-zárkózott ember megnyilatkozik Davidov embersége előtt.

Ez ugyanaz, de mégsem ugyanaz a Davidov, akit az első kötetben ismertünk meg. Semmit sem veszített belső erejéből, értékéből, következetességéből; sok új, főleg értékes vonással gyarapodott.

Davidov bosszankodik, mert a legszükségesebb időben a kozákok abbahagyták a munkát, kártyáznak. A heves párbeszédben Usztyin gunyosan felelget, zavarba akarja hozni Davidovot. Solohov drámai erővel ábrázolja ezt a jelenetet. A külső esemény összefonódik Davidov belső gondolataival, Davidovnak meg kell győznie Usztyint, meg kell cáfolnia az ellenfél érveit. Személyes sérelme és indulatai mellett ott van a kötelességtudat, amely példával és nem fenyegetéssel, nyers erővel kell legyőzze az ellenfelet.

Önbírálatában szigorú, mindig tudja, hogy mi a feladata - így kerül el a tévedéseket. Bár ellenséges hangon beszél Usztyin, azonban Davidov emberszeretete győzedelmeskedik: kenyeret és ruhát adni Usztyin gyerekeinek, iskolába kell küldeni őket.

Előttünk áll tehát teljes lelki nagyságában a forradalmi kor igazi fia, a kommunista - vezető. Az íróé a dicsőség, aki ilyen meggyőző lelkierővel ábrázolta a párt egy harcosát, közkatonáját, a népi érdekek védőjét.

Davidov belső szépsége nemcsak a társadalmi élettel kapcsolatos eseményekben mutatkozik meg. Fontos momentum jelleme még teljesebb kibontakozásában Varjához fűződő szerelme. Ez a tiszta érzés más, mint Luska esetében. Az első

lealacsonyította, a második felemelte. Davidov és Varja szerelme csodálatos finomsággal tárul fel. Keserűség, tisztaság és az első szerelmi érzés közvetlensége jellemzi. Varja gondolataiban: szenvedés és öröm, a megcsalt várakozások könnye, és a fiatalság könnyed megvetése csillan meg. Davidovból sokat megértünk ez érzés kapcsán. Kinozza korábbi kapcsolata. Amikor kimegy a földre a brigádhoz: akarja is, de fél is a találkozástól, a "szerelmi" probléma megoldásától.

Kinn a brigádban találkozik Varjával, s így gondolkodik Varja érzéseit mérlegelve:

"Ugyan mi szél hoz felém téged, és mire kellesz te nekem, te kedves kislány? És mire kellek én neked? Hány meg hány fiatal legény sűrög-forog állandóan körülötted, és te mégis engem bámulsz, jaj, te kis vak!

Hisz kétszerte öregebb vagyok nálad, tele sebhelyekkel, csunya is vagyok, meg csorba fogu, és te semmit se látsz... Nem, nem kellesz te nekem, szegény kis Varjuha! Nőj csak nagyra énnélkülem, kedves." (18.)

Eleinte tehát közömbös marad Varja érzelmeihez. De amint erről a leányszerelemről elgondolkodik, a leányhoz való viszonyát a megértés jósága, erkölcsi tisztaság, gyengédség jellemzi; Ezek a tulajdonságok már önmagukban is kiváló emberre jellemzők. Talán ebben avan a regény egyik mondanivalója a jelenkor művésze számára. Nem kell fantasztikus esemény, hazug romantika, az élet szigorú realitása ma is szül ilyen kiváló embereket.

Davidov elkecsereedik: szerelme nem méltó Varja érzéseire. A külső hétköznapiaság még jobban kiemeli a belső tisztaságot és nagyságot. Az emocionális gazdagság egy legmeggyőzőbb bizonyítéka a "kiválónak" Davidov jellemében.

Solohov megmutatja, hogyan kezdi Davidov megtanulni a "komoly szerelmet", a mély érzést. Luskához vonzó-
dó vágya - érzéki, buja - elmulik Varja tiszta érzése mellett. Davidov szinte lépésről-lépésre fedezi fel ezt a lányt: tisztaságát, szépségét, érzésének erejét. Először még úgy érzi, hogy nem tud elszakadni Luska szerelmétől. Együtt szánt Varjával. Éjszaka hallja a kedves nevetését. Davidov különös lelkiállapotát tükrözik a hasonlatok, melyekből erős, igazi érzés érezhető. Nem véletlen, hogy a fészekről a házasság jut eszébe:

"Elvitte a fiókákat az anyjuk. Pedig szerettem volna látni kis pacsirtákat! Nem emlékszem rá, hogy láttam-e valaha gyermekkoromban - gondolta Davidov. És szomorúan elnevette magát: - Minden apró madár fészket fon, utódokat költ, én meg már majdnem negyven esztendeje egyedül sántikálok a világban, és még nem tudni, látom-e valaha a magam kicsinyeit... Megnőszüljek - vénségemre?" (19.)

Nevet rajta, nem hiszi, hogy Varja plántálta belé ezt az érzést. Így készíti elő Solohov Varja és Davidov sorsdöntő beszélgetését.

Most is - mint általában - külső esemény vet fényt arra, ami lassanként rakódott le, s látszólag nem is volt

olyan fontos. Szinte dinamikus ugrás megy végbe, amely a jellem, gondolatok, érzelmek új minőségi állapotát mutatja. Amikor Davidov megtudja Varja eljegyzését Obnyizovval,

"A váratlanságtól megbénulva, zavartan, éles fájdalmat érzett szívében. - Csak abban a pillanatban ébredt rá végre, hogy számára, a sokat tapasztalt ember számára valami új érthetetlen, tiszta szerelemmel talán már régóta szereti ezt a lányt, és hogy máris közvetlen közel odalépett hozzá csaknem minden igaz szerelem két szomorú barátja és kísérője: az elválás és az elvesztés érzése..." (20.)

Ez a tömörség, amellyel az átélt eseményeket Solohov elmondja, az író sajnálata, őszinte bánata tükröződik. Talán Varja és Davidov érezték, hogy ezen az éjszakán el kell válniuk. Mennyi kín, szenvedés, finomság!

Ujra az íróra gondolunk, aki nekünk adja mindezt a szépséget, gazdagságot, az emberi szív ismeretét, amely segít minket a jobba, gyengédebbé válásban.

Davidov szerelme nem vak, egoista szerelem. Mindenekelőtt Varja sorsa foglalkoztatja. A rejtett gyengédség féltő, majdnem atyai érzéssel társul nála. Ahhoz, hogy Varját törvényszerint feleségül vegye és mindjárt a városba küldje tanulni - mai értelemben vett önfeláldozásra kellett képesnek lennie. Davidov védi Varját, alkalmat ad neki arra, hogy érzéseit ellenőrizhesse. Ebben az elhatározásban nem jelentéktelen körülmény rejlik. Davidov nem csupán kivezetni szándékozik a lányt az emberek közé, és tanítani, amitől

eddig meg volt fosztva.

Ismerni kell az 1930-as évek kozák faluját, a nép életformáját, gondjait, az apa nélkül maradt család sorsát, és rögtön megértjük Varja érdeklődési körét, s annak szükségszerűségét. Davidov vállára vette Varja terhét, ki akarja szabadítani az eddigi környezetből, harcostársat akar belőle formálni. Az ifó nem magyarázza ezt meg részletesen. Davidov cselekedeteit az olvasó bírálja el. Ez az ember a magánéletben is harcos, tanító, gondoskodó barát marad!

Davidovban megtestesül az új, kommunista erkölcs, amit számára az új, tiszta és feledhetetlen szeretet jelent. Lehet, hogy Davidov mindezt nem abszolút tudatossággal tette, de arra törekedett, hogy új viszonyt hozzon létre férfi és nő között, a szerelem-barátságot, amely elengedhetetlen feltétele a szerető szívek tartós, harmónikus kapcsolatának.

Hogy Davidovot jobban megismerjük, figyelmet kell fordítani még egy motívumra, amely szintén a házasságra ösztönözte. Nem csupán Varjára és magára gondol, hanem az árvává lett Harlamov családra is.

Solohov megrajzolja a lenini iskolából kikerült bolsevik tipikus vonásait, megmutatja az írásba nem foglalt kommunista erkölcs igazi szépségét, humanista tisztaságát, amely Davidov vezetője, utmutatója.

Makar Nagulnov, szegényparaszt, Gremjacsij Log kozákfalu pártsejtjének titkára. Makar Nagulnov alakja sok vitát váltott ki olvasók és kritikusok körében egyaránt. Sokan nem egyszerűen a helyes irányvonalától eltérő kommunista vezetőnek, hanem határozottan a nép ellenségének nevezték.

Az író szerint Nagulnov prototipusa Bogatirjev partizán volt, akit Solohov már 1920-21-ben megismerre az ellenséges bandák ellen vívott harcban. De nem egyedüli prototipusa volt Makarnak. Solohov jól ismerte Kolbaszenko partizánt is, de ugyanugy ismerte Bolotovát és Bondorenkot is, akik szintén a polgárháboruban a fehérek ellen harcoltak, s e típusból sokat lehetett találni ebben az időben a Don vidékén. Ezek mind támaszai voltak a pártnak, mindannyian részt vettek az új élet, a kolhozrendszer megteremtésében.

Nagulnov alakjának története Solohovnak egy 1924-ben megírt "A Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának elnöke" című elbeszéléséhez vezethető vissza. Ebben az elbeszélésben Bogatirjev azon vonásait ismerjük meg, amelyek Nagulnov jellemében hasonlóképpen jutnak kifejezésre.

Makar Nagulnov alakja, jellemének főbb vonásai már a regény első kötetében megrajzolódnak. Gyűlöli a magántulajdont, s Davidov megérkezéskor ezt mondja:

"Könnyebb lett a szívem, kedves munkás-elvtárs, amikor hallottam, hogy az egész dolgozó falusi lakosságot kolhozba kell összehozni. - Gyerekkorom óta gyűlölöm a magántulajdont. Innen jön

minden gonosz. Nagyon helyesen mondták a tudós Marx és Engels elvtársak. A szovjetkormány alatt is úgy tülekednek az emberek ezért a tulajdonért, mint disznó a vályu körül. És mi volt a cárok alatt. Rettenetes!" (21.)

A magántulajdon gyűlölete ösztönösségből tesz tanuságot. Bár hivatkozik Marxra és Engelsre, az igazi, kommunista öntudat hiányzik belőle. Sokszor nem tudja az ingadozó középparasztot az ellenségtől megkülönböztetni. Ezt Davidov szemére is veti Makarnak, s így magyarázza meg tettének káros voltát, negatív hatását, módszerének hibás voltát:

"Meggondoltad, hogy milyen benyomást tesz ez másokra, milyen politikai hatása van? - Ez nem felelet! Ez tény! Letartóztathattad volna a szovjethatalom megsértéséért, de semmiesetre sem lett volna szabad megverni. Ez szégyen egy kommunistára! Ez tény! Még ma szóbahozom a sejtülésen! Nagy károkat okoztál nekünk az eljárásoddal. Határozottan el kell ítélnünk ezért! Erről beszélni fogok a kolhozgyűlésen, anélkül, hogy bevárnám a járási bizottság engedélyét. Mert ha hallgatunk, azt hiszik az emberek, hogy egyetértünk veled és helyeseljük a dolgot.

Nem, kedvesem, mi, valamennyien és külön-külön elhatároljuk magunkat tőled, megbélyegezzük az eljárásodat! Te, a kommunista, úgy viselkedsz, mint egy csendőr! Gyalázat! Vigyen el az ördög

ezekkel az ostoba históriákkal!" (22.)

Gyakran az erőszakos módszerek hive, megtestesítője, s módszerét igazolni, annak létjogosultságát bizonyítani igyekszik Davidov előtt.

Ugyanakkor odaadás, romantikus hit a jövőben, az emberiség fájdalmának elismerése és mély átérzése jellemzi.

Solohov regénye bátran belép a politikai atmoszférába, itt szerzi meg eszmei és esztétikai tartalmának számos fontos jegyét. A tömeget, a parasztságot nem mintegy passzív embercsoportot ábrázolja művében az író, hanem megmutatja a parasztság tudatának, fejlődésének alakulását, munkájának jelentőségét az új, emberibb életért vívott harcban. A főhősök jelleme, maga a népi gondolat ilyen fordulatot kívánt. Solohovtól távol áll minden előítélet.

Makar Nagulnov nemcsak rideg megtestesítője a hibás irányzatnak, a balos elhajlásnak. Jellemében sok visszataszító vonás van, de még több pozitív jelenség.

Mindenekelőtt áldozatkész harcos. Csupán a párt szolgálatában tudja elképzelni az életét. Erőszakos módszere miatt a kerületi pártbizottság kizárja a pártból, s ő erre így reagál:

"Mit csináljak én a párt nélkül? Mit? - Akkor jobb... ha engem...mondd meg a többieknek...

Akkor inkább azonnal intézetek el...Mi egyéb...

Mit csináljak az élettel? Vessetek véget neki! -

Ha hazaérek, elbucsuzom Andrejtől, Davidovtól,

felveszem a lengyel frontról hazahozott köpenyemet és agyonlövöm magam. Semmi sem köt az élethez." (23.)

Tehát öngyilkosságra gondol. Azonban mégsem szánja el magát az öngyilkosságra, mert az ellenségre gondol:

"Nem, átkozottak! Nem lövöm agyon magam! Én foglak elintézni titeket és a hozzátok hasonlókat! - Semmiért a világon! Először benneteket viszlek a sirba, s csak azután magamat!"- (24.)
mondja hazafelé jövet a kerületi bizottságról. Közben Gremjacsij Logban Andrej Razmjotnovot becsukják, Davidovot megverik, s hordják széjjel a begyűjtött gabonát. Amikor Makar ezt meglátta:

"...két ugrással a csűr lépcsőjére ugrott: öklével ütötte le az ajtónál álló legényt, az ajtót bezárta és eléje állt. - Takarodjatok innen! Nem adom a vetőmagot és mindenkit a szovjetkormány ellenségének nyilvánítok, aki csak egy lépést is tesz a csűr felé! - Egy lépést se tovább! - Én nem vagyok te néked elvtárs! Te ellenforradalmár és gazember vagy, ha állami gabonát rabolsz. Én majd gondoskodok róla, hogy tiszteletben tartsátok a szovjetkormány akaratát!" (25.)

Nagulnov ábrázolásába tragikomikus elem vegyül. A kontraszt felszínre hozza a jellem rejtett vonásait, az elrejtett szénfedélyek lázadó erejét.

Az író főleg a második kötetben két ellentétes

jellemet közelít: a goromba, zárkozott Nagulnovot és a vidám, tréfás Scsukart. Ismeretes, hogy e két figura nem kedveli egymást. Mégis együtt olvasnak, Makar hívja fel az apóka figyelmét a kakasok kórusára, s ez mintegy közelebb hozza őket egymáshoz. A két ember barátsága az angolul tanuló, naiv, álmodozó Makarra vet nevetséges fényt. Ily módon - mondhatjuk - a két jellem kiegészíti egymást. Ebben a barátságban felismerhető a két társ-talan ember találkozása. Ez a szószátyár, fecsegő öregember szint vitt Nagulnov életébe, akit felesége elhagyott. Scsukarnak tudta szíve bánatát, keserűségét kiönteni. A gyerektelen öregember szinte atyai érzéssel vette körül Nagulnovot.

Makar Nagulnov alakjában felmerült tragikus vonások a néphez való viszonyában, a cél és eszköz ellentmondásában tükröződnek/erőszak, kegyetlenség/. Türelmetlen az emberekhez, revolverrel veri meg, s ha úgy véli, önkényesen napokon át fogva tartja őket. Ugyanakkor magánéletében a család askétikus megvetése, gunyolódása a volt feleségén, aki csupán lekötötte őt, forradalmárt, és sokáig rejtegetett, viszonzatlan szerelme. Luska iránt hozza létre a tragikus összeomlást. Élete egyetlen, tragikus szerelme mély nyomot hagyott lelkében.

Solohovnál az embert megrázó szenvedélyek ereje sem kissebbíti a hős értékét, ellenkezőleg! Makar titkos szerelme újra feltárja előttünk jellemét.

A második kötetben egyre nagyobb szerepet kapnak olyan elemek, amelyeket drámainak lehetne nevezni.

Megnő az események szerepe, a párbeszédé, egy-egy gesztusnak egyre több pszichológiai megalapozottsága van. Nagulnov érzéseit megérti az olvasó. A fájdalom csak akkor tör ki Nagulnovból, amikor hajnalban otthagyja a letartóztatott Luskát és nénjét.

"Nem, nem a régi délceg, legényes Makar Nagulnov haladt Gremjacsij Log mellékutcain a hajnal előtti kékes sötétségben... Egy kissé meggörnyedve, fejét csüggedten lehorgaszta baktatott, és olykor-olykor mellének bal oldalára szoritotta nagy, széles tenyerét..." (26.)

A jelenet alatt az író egyszer sem utalt arra a szentfédélyre, amely Nagulnov szívében dult. Megnyilatkozásai: mozgás, tekintet, gesztus, hanghordozás mind magukban hordják a feszültséget. Solohovnál a stiluselemek, illetve az ábrázolási eszközök megválogatását a hős jelleme befolyásolja. Mintha Makar nyugalma, közönye olyan szenvedést takarna, amelynek drámai eseményekben kellene kitörni. Az író így készíti elő az eseményeket: Nagulnov a kaszálon töltötte a nappalokat, este pedig lesbe indult.

"Nem fog jönni Tyimoska" - mondta több esetben kételkedve Razmjotnov. - Majd jön! - válaszolta Nagulnov.

"...És Tyimofej jött is. Harmadnap éjjel két óra tájban az óvatosságról megfélekezve megjelent az átjárónál. A féltékenység hajtotta a faluba? Vagy az éhség? Lehet, hogy az egyik is, másik is, elég annyi, hogy nem bírta megállni, és eljött... -

Makarnak egy percre örülten feldobogott a szíve, aztán megint egyenletesen kezdett verni, de szája keserű lett és kiszáradt. Kényelmesen löhetett volna: Tyimofej a bal oldalát igen alkalmasan odatartva, törzsével egy kissé jobbra fordulva állt, és még mindig gyanakvóan fülelt valamire. - Nem, ő, Nagulnov, nem holmi gaz kulák, hogy alattomban lőjön rá az ellenségre! - Fordulj arccal a halál felé, bitang! - A nyirkos csendben folytottan és nem nagyon hangosan pukkant a pisztolylövés. - Tyimofej a puskát elejtve, a lábát térdben behajlítva lassan rogyott hanyatt." (27.)

Makar bucsuja Luskától. Solohov a legvégső feszültségig viszi az olvasót, az olvasottak elemzésére kényszeríti. Így az olvasó rájön s látja, hogy Nagulnov nem féltékenységből gyilkolt elsődlegesen, hanem eszméje védelmében, mint eszméje védője, s nem mint bosszuálló. Luska és Tyimofej viszonyában nemcsak személyes sértést lát, hanem az egész nép ügyének lenézését, kihívást a harcra. Ebben a jelenetben sok keserűség van. Keserűség a kioltott emberi élet, a rosszul alakult családi viszony miatt. Csupán össze kell hasonlítani Varja és Davidov szerelmét Nagulnov és Luska elrontott életével, hogy meglássuk, milyen magas erkölcsi követelményt állít hősei elé az író.

Luska alakjában mindenekelőtt a külső szépség és a belső gonoszság közötti ellentét szembeszökő. És ennek a Luskának adja szerelmét az az ember, akiben sok értékes

tulajdonság van, aki a nép, a szovjethatalom ellenségeinek ¹felderítése, felszámálása közben életét vesztette.

Solohov minden kommunista figurája kitűnik egyéni jellemvonásaival. Az író nem azt a tendenciát követi, amelynek eredménye egy személyiségtől megfosztott "kötelesség-ember".

Nem látjuk Andrej Razmjotnov tanácselnököt hivatali munkájában, nem halljuk beszédeit és vitáit az értekezleteken, mint például Davidov vagy Nagulnov esetében. Azt viszont nem mondhatjuk, hogy az író egyszerűen a tanácselnök jellemző figuráját hozta létre.

Razmjotnov szereti a tréfát, a vidám szót: ~~Scsu~~kar leghálásabb hallgatója. Általában szereti a ünnepélyességet /emberi gyengeségek/. Az esztétikailag legfontosabbak, leghatásosabbak: Davidov, Nagulnov, Razmjotnov - az egyszerű emberek, akikben a nagyságot, a szépséget meglátta az író.

Már a tárgyalt mű első kötetében az író különös gonddal mutatá rá Razmjotnov emberségére, mint jellemének alapvető vonására. Razmjotnov a kuláktalanítás idején ezt mondja Davidovnak és Nagulnovnak:

"Én nem csinálom tovább! - Ezt én nem tanultam! Én... én... én, nem tanultam gyerekekkel verekedni! A harctéren az más! Ott levág az ember mindenkit, aki utjába kerül!

Vigye el az ördög! Én nem csinálom tovább! Ez nem nekem való! Hát hóhér vagyok én? Kőből van nekem

a szivem? Háboru? A háboru az más! - Gájevnek tizenegy gyefeke van! Tizenegy! Amikor megjöttünk, olyan sirás-rivás lett, hogy a hajam szála az égnei állt. Kezdtük kikergetni őket a házból. Nem tudtam tovább nézni, bedugtam a füleimet és kiszaladtam az istállóba! Az asszonyok elájultak. A gyerekek... Vigyen el az ördög, de én ezt nem birom!" (28.)

Egyes szovjet irodalomtörténészek, kritikusok Razmjotnovot jobboldali elhajlással vádolták. Gremjacsij Log vezetőit mintegy tőjkhöz hasonlítják: középen és helyes úton halad Davidov, tőle balra Nagulnov, jobbra pedig Razmjotnov. Az ilyen fajta taglalás és elemzés azonban teljes egészében helytelen, sőt káros!

Solohov éppen az által kerülte el a sematizmust, hogy alakjai változók, nem ütnek egymásra, és hogy külön-külön egyéniség mindegyik.

Hogy Razmjotnov nem volt képes végignézni a sokgyerekes Gájev kulák kitelepítését, semmiképpen sem nevezhető jobboldali elhajlásnak. Ez logikusan adódik Razmjotnov korábbi életéből. 1913-ban vonult be katonai szolgálatra. Andrej megtudta egy földijétől, hogy Podtelkov különítményének szétverése után az ő falujának fehér kozákjai, boszszuból, hogy Andrej a vörösökhöz csatlakozott, a feleségén töltötték ki bosszujukat a fehérek. Az asszony nem bírta ki a szégyent és öngyilkos lett. És a kisfia is tizennégy nappal anyja öngyilkossága után meghalt. Amikor halálba üzött felesége és kisfia halála miatt bosszút akar állni Anyikejev

családján, ott is a gyereksírás csavarja ki kezéből a kozákkardot. Gájev kisajátításakor a gyereksírásnál ez a rettenetes emlék elevenedik meg lelkében, tudatában.

Az emberbe vetett hit - Andrej Razmjotnov jellemének alapvető vonása. Amikor a GPU katonái Polovcevet keresik, Andrej lehetetlennek tartja, hogy a szegény ember az ellenség segítőtársa lehet. Hiszékenységgé lett tehát a bizalomból.

Solohov mélyen az emberek lelkébe néz, melyet csakis az igazi kommunista művészet képes megtenni. Sokat megtudtunk Andrejről a második kötetben, amikor galambok költöznek Andrej udvarába. - Ezekben a képekben - népi költői képek - a tiszta szerelem szimpóluma mutatkozik meg.

Az elbeszélés minden része a valóságot tükrözi. Szinte pásztorsípon szólal meg a győzelmes szerelem örök dala. Asszociációk, költői hasonlatok egész sora. Az egész tarka természetet életre kelti, közel kerül az emberhez. A galambok Andrej fiatalságát, házasságát idézik fel.

"Biztosan az én kései boldogságomra akarnak itt fészket rakni. -

Amikor otthon az asztalhoz ült, és a tálban hűlő káposztalevesről megfoledezve, a galambokat kezdte figyelni, egyszerre csak felderült tavaszi szél barnította arca, ám annál jobban elnehezedett a szíve..." (29.)

Az író finoman, művészien tárja fel az orosz ember szerény lelki finomságát. A mérhetetlen szenvedés után

sem vált kegyetlenné, jóságát, gyengédségét nem veszítette el. A felesége és fia iránti szeretet Andrejt egész életére elkíséri. A kegyetlen osztályharc áldozatai szinte öfököl hagyták neki az emberek iránti szeretetet és figyelmet.

Andrej lelkének bánata, minden keserősége különös erővel mutatkozik meg a temetőben. Ide hívja őt kedves családja iránti szeretete. Milyen nagy különbség a galambok vidám éneke és a temető magánya között! Ez a kontraszt Solohovot a maximális pszichológiai feszültségig, az érzés kitöréséig, végül pedig az írói általánosításig viszi, amelyet az emlék kinzó erejéről mond: "mindig olyan jó visszaemlékezni..."

Az a művészet, amellyel egyidejűleg kapcsolja össze az író a keserű gondolatokat a fontos, objektív epikai motívumokkal, a solohovi próza tökéletességét tanúsítja.

"Miért jött ide Andrej ezen a tündöklő tavaszi napon, amely színültig tele volt az ébredező élettellel? Azért, hogy rövid, erős ujjait egymásba kapcsolva, fogát összeszorítva a látóhatár ködös szegélyébe furja összehunyorított szemét, mintha a hamvas párában fel akarná kutatni a még el nem felejtett fiatalságát, rövid boldogságát? Talán igen. Hiszen a halott, de a szívnek mégis olyan drága multat mindig olyan jól látjuk a temetőben vagy az álmatlan éjszakák néma homályában..." (30.)

A kezdő kérdésben az író sajátos intimitása fejeződik ki. Gyakran az író együtt él, gondolkodik, cselekszik

hőseivel. Ez az intim írói részvétel nagy hatással van a második kötet stílusелеmeire. Az író mint barátához, közelállóhoz fordul Andrejhez. De amennyire ez a kérdés az író-tól ered, minden megerősítés nélkül folytathatja éppen úgy az olvasó is, szinte önkéntelenül előjön, ha az adott körülményeket figyelembe vesszük. A feleletet természetesen azok a képrészletek adják, amelyek lehetőséget adnak arra, hogy a külső mozzanatok belső átélést tükrözzenek. Az író folytatja a feltett kérdést. Csak ezt követően tér rá az érzelmek elemzésére. Emlékek a rövid fiataalságról, a családi boldogságról.

Solohov esetenként költői kérdéseket használ. Érezzük, hogy nem vár feleletet, hanem az érdeklődés felkeltésére szolgálnak.

A kérdés szorosan kapcsolódik az egyéni érzelmekhez. Részvét, őszinte bánat, az átélés keserű közvetlensége tükröződik benne. Az érzésben, annak tartalmában gyakran az egész ember tükröződik. Andrej erkölcsi tisztasága, érzékeny lelkiismerete, elszakíthatatlan kapcsolata a kedves halottakhoz, a bennelévő jó és nemes mintha magától, lenyűgöző természetességgel bontakozna ki. Ezek után nyilvánvaló, hogy nem hiányosság az, hogy az író nem beszélt Razmjotnov mint tanácselnök részletes tevékenységéről. Kis és nagy esemény egyaránt embernek, a népi érdekek védőjeként mutatja be.

Solohov regényében a pozitív és negatív figurák lényegében egyetlen fontos téma megoldását szolgálják: mint érleli a párt, a kommunizmus erői az új élet hajtá-

sait, miként semmisül meg mind az, ami akadályozza, nehezebbé teszi a kommunista társadalmat építő ember alkotó egyénisége fejlődésének és kibontatkozásának hatalmas történelmi folyamatát. Az író leleplezi a nép, a szovjethatalom nyílt és kevésbé nyílt ellenségeit, akik oly sok kárt, nehézséget, küzdelmet okoztak a népnek, a kommunistáknak, a szovjethatalomnak, annak az országnak, amely a világon elsőnek kezdte meg az új, szocialista társadalom építését.

A tárgyalt regény mindkét kötetében jelen vannak a regényben szereplő pozitív és negatív jellemek. Így találkozunk többek között Jakov Lukics Osztrovnov-val is.

Jakov Lukics a felületes olvasó és kritikus számára problematikus figura, mert nehezen egyeztethető össze a lelkesedés, amellyel a kollektivizálást fogadja, valamint ezzel mintegy párhuzamosan a szovjethatalom gyűlölete.

Egyesek szerint /olvasók és kritikusok/ az író hibázott, mások egyenesen a szemére vetik ezt a hibát. Az író azonban győzött, és ennek oka: művészi gondolkodásának igazsága, meggyőző ereje. Számára idegen az előítélet, az előre megadott megoldás, az előrebocsátott következtetés. Megtanít az író az élet ismeretére, minden szociális és pszichológiai tényező tanulmányozására; így a jellem feltárult, igazabb, meggyőzőbb képet ad.

Jakov Lukics bonyolult jellem. Az igazi művészet számára nincs is "egyszerű" jelenség az életben. A kollektivizálás jelentős ellentmondásokat vált ki Osztrovnovból. Lukics ismerte és szerette a földet. Rendelkezett a szükséges agronómiai ismeretekkel. Bátorság, lendület volt benne,

nagy tervek foglalkoztatták. Számára a szokásos módszer szűk volt. Ugy tűnt, a kollektivizálás lehetőséget ad tervei megvalósításához. És bármennyire is furcsán hangzik az első hallásra, ebben szintén megnyilvánul a nagy társadalmi átalakulás humanista tartalma. De ezek a humanus célok konfliktusba kerülnek az egoista, magántulajdont védő tendenciákkal.

Osztrovnov jó tanácsokat tud adni Davidovnak. Ideiglenesen őt is lelkesítik ezek az elvek, azok a perspektívák, amelyek megvalósulásáról régen álmodni sem lehetett. Ilyen mértékben még a tulajdonost is magával ragadja. De Osztrovnov azonnal ellenük fordul, amint az elv ellentétbe kerül egyéni érdekeivel. Ellenséggé válik, aki Davidov nevével takarózik.

Jakov Lukics egész életében gazdagságról álmodott, "mint gyerek a tűz után, úgy vágyódott a gazdagság után". Egyetlen öröme: a gyűjtés, meggazdagodás a mások bőrén.

A forradalom megsemmisítő csapást mért erre a reménységre. A kollektivizálás mindörökre elzárta a múlt felé vezető utat. Lukics jellemében az osztályérdekek döntő befolyást nyernek. A szovjethatalom megsemmisítette álmát, mely a "könnyenszerzett rubel" volt. Megérthetjük tehát, miért támogatja Polovcev tervét. Polovcev utasítására lép be a kolhozba, és károsítja meg a nép vagyonát, az ő parancsára szervezi a titkos bandát. Ő az első, aki levágja a jószágot, mert:

"Nem akarja, hogy az ő juhainak a husa egy gyár éttermébe, a munkások, vagy vöröskatonák kaszárnnyájába kerüljön." (31.)

Ő az, aki elsőnek agitál a szovjethatalom ellen. Davidov nem sejti, hogy az ellenség, melynek munkáját már az első időktől kezdve érezte, ilyen közel van. A polgárháboru megtanította Osztro^vnovot szinlelni. A polgárháboru alatt - noha a kommunistáknak mindig ellensége volt - ha a vörös csapatok vonultak be Gremjacsij Logba, akkor látszólag annak örült, ha pedig a fehérek, azoknak örült szívből. A polgárháboruban az erők harca a vörösök, a szovjethatalom javára dőlt el, s következésképpen Osztrovnov a köpenyét így fordította. Jól tudta, hogy milyen erő ellen lép fel, amikor a kommunisták ellen dolgozik. Kétszínűség jellemzi minden tettét. Nem csupán eltévelyedett ember, kegyetlen ellenség. Amikor a kulákok hálójába került Choprov kijelenti, hogy:

"Én nem vagyok benne, csináljatok, amit akartok!

Én nem kelek fel a szovjethatalom ellen és a többieknek sem tanácsolom," - (32.)

Osztrovnov, aki a lebukástól fél, Rvanovhoz fordul, s merényletet követnek el - Polovcev közreműködésével - Choprov ellen. Lukics bár gyáva, de Polovcevre hallgat. Idővel kételkedni kezd Polovcev erejében is. Tudja, hogy tömegbázis nélkül nincs sikeres forradalom, illetve ellenforradalom, s éppen ezt a bázist nem tudja Polovcev, Lukics és társai megteremteni, megszervezni. Jakov Lukics elveszti a reakciós erőkbe vetett hitét, de a régi rendszer visszaállításáról, annak gondolatáról nem mond le. Külső segítségre épít.

Lukics elgondolkozik az általa választott uton:

"Ej, elszettem a dolgot, magam másztam bele a

csávába! Én, vén bolond! Várom kellett volna, félreállni, az elején nem kellett volna ajnározni Alekszandr Anyiszimovicsot. Ha fölébe keverednek a kommunistáknak, még mindig melléjek állhatok, odamehetnék a készre, de így bizony nagyon könnyen póruul járhatok. -

Tönkre vernek bennünket a bolsevikok, isten az atyám, tönkrevernek! Az ilyesmi nagyon könnyen a kezükre áll. Akkor aztán elpusztulnak mind, akik szembeszálltunk velük. Füstbe borul a doni föld!" (33.)

Látja, hogy a lázadóknak nincs élettere, el kell pusztulniuk a dolgozók között. Polovcev unszolására embertelen, kegyetlen tettet hajt végre, halálra éheztetni édesanyját, hogy szervezkedésük titok maradjon.

Látjuk a regényben a kegyetlen gyűlölet és a gyengéd anyai szeretet összeütközését.

"Derék kozákot szültem, és hála istennek, jó gazdát neveltem belőle. Mindenki alszik, ő meg kimegy az udvarra, még mindig dolgozkodik a ház körül. - Büszke anyai mosoly rebbent fel fonnyadt, fakó ajkára..." (34.)

Milyen ellentét van a két érzés között! Az összeütköző érzelmek tragikus hatalma! Az anyagyilkos ítéletét maga az anya adja meg, a szeretet, az anyai érzés tisztasága átkot szór a fiúra. Ebben van a jelenet igazi erkölcsi nagysága. A temetésen legjobban Jakov Lukács sirt.

"A fájdalom, a bűnbánat és a veszteség és az el-

szenvedett veszteség súlya - aznap mind-mind iszonyu teherként nyomta a lelkét..." (35.)

Ebben a késői megbánásban van talán a legnagyobb ítélet.

Solohovnál az ellenség nincs megfosztva alapvető emberi érzelmektől, természetes emberi cselekedetektől, kötelékektől. Az író meggrázza eltévelyedésük, torz irányu fejlődésük.

A népi erők elleni harc logikája mély cinizmust, teljes erkölcsi romlást, üreslelkűséget hoz felszínre.

Osztrovnovot Polovcev biztatja fel a gyilkosságra. Polovcevet valami szinradiasság jellemzi minden gesztusában. De Polovcevtől szinte elválaszthatatlan Ljatyevszkij alakja. Az eseményeket tekintve hiányozhat köztük a kapcsolat, de együttesen alkotják az összképet, együtt fejtik ki az író gondolatait. Az egymáshoz közelálló jellemek egymáshoz való viszonyukban gyakran különös képet mutatnak.

A jellemek külsőleg különbözők lehetnek, például Polovcev és Ljatyevszkij. Jellemük alakulása látszólag teljesen eltérő volt. Mindkettő összeesküvő. Polovcev goromba, durva erejét az a finom, kiméletes meggyőzés támogatja, hogy ő csupán a doni kozákság érdekében cselekszik. Megpróbálja a kozákságot hagyományaira, dicső harcaira emlékeztetni. A "Don önállósága" - ezzel a romantikus üres szólammal próbál célt érni.

Ezt az embert nem nehéz egysorba állítani a kalandor Ljatyevszkijjével. Őt korántsem lelkesítik olyan romantikus áb-

rándok, mint Polovcevet. Tul lát ezeken a ideálokon. Még Osztrovnovot is majdnem zavarba hozza, amikor így szól hozzá:

"Tulajdonképpen miért csatlakoztál hozzánk, te tökfilkó? Miért? Mit használ ez neked? Polovcevnék és nekem nincs mit veszíteni. Mi a halálba megyünk. Igen, a halálba! Azaz, csak akkor, ha nem győzünk. És a győzelemre tudod, átkozottul kicsinyek az eshetőségek! Egy a százhoz. Nem több! Dehát mi ilyenek vagyunk. Nekünk nincs mit vesztenünk, csak a láncainkat, amint ezt a te barátaid, a kommunisták énekelik.

De Te? Te egyszerűen egy ostoba áldozat vagy. A te fajtád nyugodtan és kényelmesen tengődhet tovább. Bár nem hiszem, hogy olyan szamarak, mint te, valaha is képesek lesznek felépíteni a szocializmust. - De te? Mi vagy te? paraszt, kenyértermelő és kenyérfogyasztó! Egyféreg! Hát nem látták el a bajotokat a polgárháboruban, ostoba kozákok?

(36.)

A romantikus ábrándokkal teli kozák atamán, "sas" számára nevetséges figurának hat a kollektivizáció körül kialakult nemzetközi játékban. A felkelés számára - nemesi régi tiszt - csupán játék, amely ha nem sikerül, még mindig van egy megoldás: a szökés. A haza fogalma számára ismeretlen. Cinizmus, gúnyolódása Polovceven talán azt a meggyőződést tükrözi, hogy a maga-fajta emberek köre már lejárt, hideg tudomásulvétele annak, hogy gyökértelenek,

egyedülálló. A szócsatákban Polovcev mindig vereséget szenved. Ezzel - az író - jellemének szánalmas, nevetséges oldalát mutatja meg. Ljatyevszkij minden eszközt megragad, hogy Polovcevet nevetségessé tegye. Polovcev türelme már fogytán van, de Ljatyevszkij tovább intrikálja:

"Szinpadias mozdulat volt! Mindezt már láttam, nem is egyszer, holmi vacak vidéki színházakban. Torkig vagyok vele!" (37.)

Polovcev komikussága szinte az író beavatkozása nélkül, a jellemelek összeütközéséből ered. Ebben van Solohov módszerének elvitathatatlan realizmusa. Polovcev érzéseiben természetesen nem csupán teatrális pátosz volt. Vonzalma a fegyverhez, a régi "dicsfényekkel teli" időkhöz való ragaszkodását fejezte ki. Könnyeiben nem csupán ellágyulás volt. Sajnálta a fegyvert, amelyet hajdan olyan büszkén viselt, s ma rejtegetnie kell. Amikor Ljatyevszkij folytatja a gunyolódást, Polovcev a régi hangján szólal meg:

"Idehallgass, te sz... nemesfattyú! Lepocskondiázol egy györgylovagi kardot? Ha még egy szót szólsz, agyonváglok, mint egy kutya!" (38.)

"Ezt már elhiszem!" - válaszolja Ljatyevszkij, s Polovcev újból megfenyegeti ellenfelét.

Ljatyevszkij nem lehet csupán Polovcev mókás, éleseszi kigunyolója. Igazi oldalát, énjét feltétlen meg kell mutatnia, s meg is mutatja. Ezt a szerepet tölti be Ljatyevszkij elbeszélése, amit Polovcevnak mond el: a kubáni felkelés előkészítése, a két csekista katona meggyilkolása. Gyilkos cinizmussal mesél arról, hogyan adott ki négy résztvevőt

az összeesküvésből, amikor kihallgatták.

"Ám lőjék agyon, vagy száműzzék ezt a négy hülyét - gondoltam -, de én megmenekülök, márpedig az én életem összehasonlíthatatlanul fontosabb a szervezet számára, mint ennek a négy tuskónak, annak a négy baromnak az élete." (39.)

Az egyik csekistában - Jakov Lukics házábanál - Ljatyevszkij felismeri azt a katonát, aki Krasznodarban kihallgatta. Az egyik összeesküvéssel szövetkezve Ljatyevszkij meggyilkolja a katonákat.

"Nem itt ölöm én meg Hizsnyakot és a barátját, hanem valahol a falu határában, Gremjacsij Logtól minél messzebb lesem meg őket. Ugy rendezem, mintha kirabolták volna a két felvásárlót, és örökre homályban marad az egész! Még a pénzüket is elveszem."

(40.)

Ebben a kegyetlen bosszuban egész emberi jelleme kitárul. /Emlékezetes, hogy Nagulnov hogyan lőtte le Tyimofejt/ Ljatyevszkij lesből lövi le ellenségeit, utána pedig halottgyalázást követ el /kirugja a halott ember szemét/. Tehát Makar embersége e tekintetben is megmarad.

Solohov nem dolgozik kész következtetésekkel: segít, rá is vezet az ellenség és a barát megkülönböztetésére. Az író elkölcsi ítélete nem csupán a kép esztétikai tartalmában van, amint láttuk, kifejezésre jut a témában is.

A tömegjelenetek dinamikája az első kötetben feltárta azt a "forradalmi változást", amely a kollektivizálás

idején a gondolkodásban végbement, feltárta továbbá az új forma lerakásának nehézségeit, az erkölcsben beállt fordulatot. Mindezt fejlődésben, a sikertelenségek elhallgatása nélkül mutatta be az író.

A tömeg mindig fölöttébb gondos szociális és pszichológiai jellemzésnek alávetett. Lehet ez az aktív a szegényparaszt-tömeg, amely a kollektivizálásban az életlehetőségek megjavítását várja, vagy a szélesebb kozákvidéki tömeg, ahol már sokkal vegyesebb a szociális összetétel, és olyan középparaszt is hallatja szavát, mint Kondrát Majdannikov, akik között még sok az ingadozó.

Ezek mind különböző okokból fordultak el Polovcevtől, egyben azonban megegyeznek: népellenes és hazaáruló szemükben ez az ember. Tarka, jókedvű tömeg, amely a kovácsot, mint élmunkást üdvözli. Nem csupán az új érzések győzelmét látjuk Majdannikov, Salij és mások lelkében.

A tömegjelenetek az új győzelmét mint folyamatot mutatják meg a különböző rétegeknél. Az egyes emberek sorsa kiegészült az-
zal, ahogyan a nép legelmaradottabb része magáévá tette a szocialista töfekvéseket. A nép mozgalmát az író művészi teljességgel ábrázolja. Nincs egy olyan réteg sem, amelynek a kollektivizálásban elfoglalt helyét ne mutatná meg az író sokoldalúan, hamisítás mentesen. Ha a polgárháboruban sikerült is a fehérgárdistáknak maguk mellé állítani a kozákság jelentős részét, most már a nagy többség a szovjet hatalom mellett áll, azt támogatja. Majdannikov így lép be a kolhozba: "Vegyetek be a kolhozba, az új életbe."

Gremjacsij Log lakóinak tudata nagy változáson

ment keresztül, tudatukban lényeges fejlődés következett be. A falu lakói egyre inkább belátják, hogy együtt kell dolgozniuk, csak a közös gazdálkodás hozhatja meg a jobb életet. A kolhoz nem jön létre könnyen. Ellenszegülésre is sor kerül, amit a kulákság szít /a gabona széthordása, Davidov megverése/. Saját elképzelésük szerint ugyan, de még ezekben a heves percekben is a szovjethatalomhoz hűen akarnak cselekedni ezek az emberek. Sokáig nem verik le önkényesen a zárat, Davidovtól követelik a csürkulcsot. Kikényszerítik a gyűlés összehívását. Kiabálások. Ezek az emberek bármennyire is ingadoznak, szovjet emberek, az új rendszer emberei. Még a legellenségesebbek sem nyujtanak segítő kezet a fehérgárdistáknak. A kozákok, akiknek a támogatására számított Polovcev, már nem akarnak fellépni a szovjethatalom ellen. Szavaikból kicseng a szovjetek megdönthetetlen erejének tudata, a "szövetségeseket" ismerik, akik segítségként az orosz föld pusztulását hoznák, s az emigrációról is meg vannak a szomorú tapasztalataik. Szavaikból öntudat árad.

A kozákság egyik szociális csoportjáról a másikkra irányítva figyelmünket, Solohov megmutatja, hogyan teremtdött meg az az egység, amely győzni tudott még a német fasiszmus idején is.

Az író törekvése a második kötetben abban áll, hogy azt, amit az első kötet epikusan bemutatott a szociális folyamatról, amely a népi tömegekben eljátszódott, most elmélyítse, részleteiben megmutassa, jobban feltárja a jellemek komplexumát, a tudatban végbement változást, az események, a változást erkölcsi és esztétikai vonatkozásban.

Ezt a folyamatot figyelemmel kísérhetjük Kondrat

Majdannnyikov alakjában, aki

"Apja után doni kozák volt, most pedig kolhozparaszt. Sok mindenre gondolt a hosszú sötét éjszakákon. Apja egykor, katonai korában, a gyárosok érdekeit védelmezte a századával, kancsukával verte az ivanov-vozsnyeszenszki sztrájkoló textil-munkásokat és karddal csapott közéjük.

Apja meghalt. Mikor Kondrat megnőtt, 1920-ban, a lengyelek és Vrangelék fehér bandáját kaszabolta, védelmezte a szovjetkormányt, éppen azoknak az ivanovo-vozsnyeszenszki textilmunkásoknak a kormányát, akiket meg kellett védeni a gyárosok és segítőitársaik ellen.

Kondrat már régen nem hisz istenben. A kommunista pártban hisz, amely az egész világ dolgozóit a szabadság, a fényes jövő felé viszi. Kondrat minden jószágát, minden tyukját, az utolsó tollig bezárította a kolhozba.

Kondrat amellet van, hogy csak az egyék kenyeret és az lépjen a füre, aki dolgozik. Élete és gondolatai a szovjethatalomé." (41.)

Az ő alakján keresztül látszik meg az orosz középparaszt fejlődésének az útja, a középparaszté, aki sok gyötrődés, vergődés, álmatlan éjszakák, nyomasztó gondolatok után követi szívéből a magántulajdonhoz húzó "átkozott sajnálkozást", és első élmunkása lesz a fiatal kolhoznak. Elsajátítja, magáévá teszi a párt politikáját, szívvél-lélelkel dolgozik a kolhozban. Kommunistának érzi magát, s ilyen megfontolás alapján

kéri felvételét a pártba:

"Ugyan miféle ragaszkodásról lehet itt szó, ha egyszer a kulákcsemeték fegyverhez nyulnak, és vissza akarnak állítani mindent úgy, ahogy régen volt. Szívemből megtagadok én minden sajnálatot a saját volt ökreim meg egyéb állataim iránt és jelentkezek a pártba, hogy ugyanugy mint tiz esztendővel ezelőtt, a kommunistákkal egy sorban védjem a szovjethatalmat." (42.)

Kondrat alakja a második kötetben háttérbe szorul, már teljesítette hivatását. Felvétele a pártba: pszichológiailag megalapozott jelenség, a második kötetben tartalmi tényező.

Solohov a második kötetben néhány olyan embert ábrázol, akik az első kötetben szinte a tömegbe olvadnak, most kiemeli egyéni vonásaikat. Ilyen Salijsz - régi ismerősünk -, aki lényegében új oldaláról mutatkozik meg, s hasonlóképpen Arzsanov és Usztyin is. Sajátos ábrázolási módjuk abban áll, hogy az író teljességgel, tömörséggel tudja ábrázolni életutjukat. Salijsz és Arzsanov elbeszélése szinte egy kis novellának hat, amely szerves része az elbeszélésnek. Salijsz gyors, ügyes észjárása meglep minket. Arzsanov egyetlen elbeszélése tömörségével, jellemábrázoló erejével egy egész regény.

Ezekben az elbeszélésekben a nép történelmi, erkölcsi, esztétikai tapasztalata tükröződik. Ezeket az elbeszéléseket Davidov hallgatja meg, az ő fejlődését, látókörének tágulását segítik elő. A múlt behatol a jelenbe, hogy a jövő céljait megvilágítsa. Tehát Solohovnál a valóság tör-

ténelmi ábrázolását tapasztaljuk.

Ezekből az elbeszélésekből az emberi büszkeség motivuma, az öntudat tükröződik. Solohov megmutatja, hogy ezek az emberek saját öntudatukon keresztül a nép öntudatát, érdekét védik. Számukra a megalázkodás, az ember lealacsonyítása idegen. Épp ellenkezőleg, kiállnak az elesettekért, szenvedélyesen védik érdekeiket. Arzsanov apja halála miatt áll bosszut. Nem csupán azért áll bosszut, mert családjá árvaságra jutott. Iván megtartja esküjét. Azért is bosszut áll, mert ellenségei megalázták apjában az embert. Természetesen többféleképpen lehet értelmezni Iván tettét, de nem lehet figyelmen kívül hagyni az indító okot, a fájdalmat. Iván Davidovnak meséli el először ezeket a dolgokat. Davidov erkölcsi képe nyilvánul meg abban a kérdésben, amelyet Ivánnak feltesz. /"És a pénzét miért vetted el?" Az elbeszélésekben sok megfontolásra méltó volt Davidov számára.

"Büszkék vagyunk" - ez érződött szavaiból. "Igy kezelj minket, ha barátunk akarsz lenni!"

Solohov regényében él a nép öntudata, követelő lelkiismerete. Ugyanakkor az elbeszélésekben tanúságtétel fejeződik ki a nép öntudatában beállt változásról, fejlődésről is, amit a nagy történelmi fordulat hozott.

Arzsanov és Salij, akik egyébként zárkózottak és ravaszok, természetesen nyilatkoznak meg a "pártember" Davidov előtt. Számukra ő barát. Ebben kifejeződik a tömegek bizalma a vezető iránt, hit a kommunista eszmék nemességében. Fel tárul előttünk a párt és a nép elszakithatatlan kapcsolata, mely a polgárháború és a forradalom éveiben kovácsolódott.

Solohov nemcsak a születő ujat mutatja meg merészen, hanem mesterien vezeti a születő uj és a régi között folyó, gyakran embertelen harcot. Ezt a harcot az író teljes szociális-történelmi jelentőségében ábrázolja. Egyrészt két tábor ütközik össze, Kondrat lelkében is dult a harc, a régi komikus formában, Scsukar tréfáiban elevenedik meg. Solohov humorérzéke kimerithetetlen, vagyis az író nemcsak a tragikus ábrázolásra képes.

"A humor: gyönyörű, egészséges tulajdonság" - mondta Lenin. Scsukar komikus, humoros volta a valódi és a képzelt viselkedése közötti különbségben nyilvánul meg. A mult képei Scsukar figurájában nem hoznak létre drámai konfliktus a személyiség és a valóság között. Ellenkezőleg, Scsukar örömmel fogadja az uj valóságot. A konfliktus a haladó ideál és az emberbe belerögződött maradiság között alakul ki. Scsukar az uj hatalom harcosának képzei magát. Szeretne Davidovhoz hasonlítani. A példaképeket utánozza, de élete java már más korban telj el. Dicsekvő lett belőle.

Milyen élet alakít ki ilyen jellemet? Szegény, nyomorult ember volt. Eg yesek ilyen életkörülmények között deklasszázódtak, Scsukar az agyafurtságban talált menedéket. Meséinek önmaga is örül, s ha nevetnek rajta, ebben elismerést talál. A forradalomig dicsekvő "hárijános" volt. Az uj életforma győzelmével alakja teljesen komikussá, üressé válik. Nem véletlen: jelleme a teljes győzelem után bontakozik ki. A forradalom előtt ügyes gazdának képzelte magát. A forradalom megváltoztatta az élet eddigi menetét. Ezt ő is érzi, s most aktivistának képzei magát. Be szeretne lépni a pártba. Az író remek komikus helyzetet teremt. Egyik helyen Scsukar

a hetvenkedő, öntelt, máskor meg bebujna az egérlyukba is. Scsukart nem könnyű megingatni hitében. A komikumot két el-
lentétes jellem összeütközése adja, s ugyanakkor külön-kü-
lön mindkettőben van valami nevetséges. A komikus helyzet
létrehozásában nagy szerepe van a beszédmodornak. Leggyak-
rabban önmagáról beszél Scsukar.

Komikus ábrázolásra épít az író. Néha úgy tűnik,
hogy Scsukar önmagát is kineveti. Davidovnak meséli el ka-
landjait. A veszély eltulzása komikus helyzetet hoz létre.
Közben: henceg, mesél, de igazi viselkedését láttuk. A rész-
letesség még inkább fokozza a komikumot. Az első hallásra
minden igaznak tűnik. A komikus hatást nagyon jól eléri a
megengedett tulzás, egy jellemvonás kidomborítása. Jellemző,
hogy Scsukar nem mint résztvevő, hanem mint az események szem-
lélője tűnik fel leg több esetben.

Scsukar nagyra tartja meséit, bölcsnek, tapasztaltnak érzi ma-
gát. Ezt a hatást fokozzák sajátos beszédfordulatai is:

"Mi csak veletek", "platform" - nem érti, nincs tisztában
a szavak jelentésével. "Mi hoztuk létre a kolhozot" - könnyel-
mű, nagyzó kijelentés. Scsukar beszédében sok a népi kife-
jezés. Idegen szavakat is használ, helytelenül ejti ki azokat.
Közmondásokat használ. Felbátorítja a gyűlésen Salijt, amikor
nem meri a beszédet elkezdeni.

Nemcsak Scsukar válik nevetségessé, segít észrevenni
a komikust^{az} élet jelenségeiben. Scsukar szinte a népi mesélőt,
a névtelen, humoros elbeszélőt testesíti meg. A második kö-
tetben Scsukar folytatja a neki szánt szerepet. Néha azonban
elveszti komolyságát, amely több esetben jellemezte. Sok időt

vesz el Scsukar kalandja - utazás a földmérőért -, amely semmi újat nem mond. Az utolsó részben, Davidov és Nagulnov halála után tárulnak fel legszentebb, legemberibb érzelmei.

Akadnak olvasók és kritikusok, akik sokallják azt az anekdóta sort, amely Scsukar apó révén kerül a regénybe. Az izgága, locsi-fecsi öreg - részint szenilisen patálgzó meséivel - mintha tulságosan is hozzánőtt volna az író szívéhez, mintha a kelletténél többet csatározna a színen. Mintha a szükségesnél jobban elvonná az olvasó figyelmét attól, ami a regény mondaivalójának lényege: a szocialista falu megteremtésének történelmi pillanatától. Ám ez a figura, ez a szaporaszavu apóka hinti meg a regény lapjait a humor ezüstjével - aranyával, a ravaszdián bölcs népi derű színeivel. Milyen győzelme ez a kommunizmusnak, a kommunistáknak, hogy ez az ágról-szakadt a regény végén olyan mélységiesen költői, olyan ellenállhatatlanul tiszta gyásszal tapad Davidov és Nagulnov sirjához és emlékéhez!

"Közelebb húzódok az én kedveseimhez... Nekik is kellemesebb lesz majd a sirban feküdni, ha én itt vagyok, én is szívesebben töltöm mellettük az éjszakát. Nekem soha sem volt gyermekem, és most mégis mintha egyszerre két édesfiamat vesztettem volna el... Éjjel-nappal úgy fáj ez az átkozott szívem, és egy percre se hagy békét. - Ha ők életben maradtak volna, talán még én is élnék egy-két esztendő, önélkülük valahogy utálok már isten szép világán lézengeni..." (43.)

Nem kevesebbet éreztet ezzel a gyásszal Solohov, minthogy az igazi kommunista számára nincs - vagy szinte nincs - áthatolhatatlan lélek, s hogy a legelveszettebb emberről sem szabad könnyűszerrel lemondani. A gremjacsij logi kommunisták nemcsak a habókos szószátyárt látták meg Scsukar apóban, hanem a dolgozó embernek olyas-ilyen maradványait is. S azzal, hogy meglátták, föl is emelték az elaggott roncsot. S ez a "privát" győzelem a szocialista falu építésének egyik nagy jelképes mozzanata! Még akkor is, ha az "ütődött" apókat korántsem valami elvi-eszmei-ideológiai megvilágosodás vonta oly emberi közelbe a leningrádi munkáshoz, mint inkább az a meleg, valódi emberség, amely ennek a munkásnak minden szavából, tettéből sugárzott.

A tárgyalt műben szerplő nő-alakok sem egysíkuak. Még Luska sem az, a ledér falusi lepke, mintha benne is különös, jó értelemben vett ígéretes erők lappangnának, s olyan szenvedélyek, amelyekben valami morális, emberi plusz is van mindazon felül, amit vulgárisan megfogalmaz róla a falu szája. Jellemét illetően arra is gondolnunk kell, hogy mi volt Salijs és a falu többi lakójának a véleménye a Davidov-Luska kapcsolatáról, össze kell hasonlítani a Davidov-Luska, illetve Davidov-Varja kapcsolatot is.

A másik női alakban, az almatag, mélázó Varjuhában micsoda energiák lobbannak, mikor sorsa fordultához ér, micsoda szintje-feletti, váratlan áldozatok forró kézsége csap ki szivéből!

V. Fejezet

1932-ben jelent meg a Feltört ugar első kötete, mely harcos idők friss tudósítása volt a mezőgazdaság kollektivizálásának és a kulákság mint osztály felszámolásának idejéről. Azonban magát Solohovot annakidején az a gondolat nyugtalanította, hogy regénye, mely a kolhoz-életnek csak kezdeti mozzanatait rajzolta meg, elmarad az élettől.

"Regényemet - mondotta Solohov - a még ki nem hült nyomok alapján irtam 1930-ban, amikor még frissen élt bennünk az események emléke. S amikor a friss benyomások alapján kezdtem írni az első kötetet, s végre jutottam, az elé a dilemma elé kerültem, hogy most már az olvasót nem az izgatja, ami akkor. Abban arról irtam, hogyan keletkeztek a kolhozok, mostmár a munkaegységek kérdése merül fel... Az események túlőnnek az embereken - ebben rejlik a feladat nehézsége. " (44.)

Még abban az évben közzétette az író, hogy a második köteten dolgozik. 1934-ben ezt írta:

"Feladatomban nemcsak bemutatni a donmenti lakosság különböző társadalmi rétegeit a k  p háboru és a forradalom közötti időben, nemcsak nyomon követni az egyes emberek tragikus sorsát, hanem megmutatni az embereket a szovjethatalom békés épitésének időszakában is.

Ezt a feladatot szolgálja következő könyvem, a

Feltört ugar második kötete". (45.)

Azonban a Csendes Don befejezése, mely komoly erőfeszítést kívánt, kitolta a Feltört ugar kiegészítésének idejét. Másrészt a háború idején a már összegyűjtött anyag elpusztult, elveszett. Erős hit és kemény munka kellett az ujrakezdéshez.

1954 áprilisában az "Ogonyok" című folyóiratban, 1955 áprilisától pedig a Pravdában megjelentek a regény második kötetének további fejezetei is, és 1960 előestéjén készen volt a Feltört ugar második kötete.

Az író szerint a második kötet feladata megmutatni az embereket a szovjethatalom békés építésének időszakában is. Azon túlmenően, hogy Solohov bemutatja a mezőgazdaság kollektivizálásának éveit, hogy megmutatja az új életforma megteremtésének győzelmét, a Feltört ugar bekapcsolódik korunk lényeges vitáiba, s mintegy új távlatokat nyit meg a szocialista realista művészet számára.

A szovjet irodalomtörténetben az 1950-es évektől hol nyiltabb, hol burkoltabb vita folyt s folyik arról, hogy hol kell keresni a mai embert, milyennek kell ábrázolni?

Igy az író nemcsak az 1930-as évek emberét mutatja meg, hanem történelmileg, a nép jövőtépitő mozgalmának perspektívájában is.

A szereplők összeütközéseinek nemcsak morális-etikai jellegük van, gyakran megcsillan bennük a politikai vita is a vezetés módszeréről. A viták jelentősége érthető, ha a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. Kongresszusának hatá-

rozatával összevetjük - a személyi kultusz - elítélése, határozatok, intézkedések annak felszámolására.

Jellemző példaként említhetem meg Davidov-Nagulnov, Davidov-Usztyin összeütközéseit. Mint minden esetben, itt sem eszmék, teóriák, hanem emberek kerülnek szembe esetenként egymással, kiknek jelleme élő és plasztikus. A vezetésről szóló vita belenő a humanizmustól, az új viszonyok kialakításáról és a kiváló emberről alkotott képbe, annak szervesrésze lesz.

Solohov számára maga az ideális, a gyönyörű fogalma összefonódik a nép életének reális körülményeivel. Davidov szépsége, jósága nem pusztán a gondolatok és a meggyőződés nemességében van, hanem a mindennapi élet kis ügyeiben, az emberekkel kialakított viszonyban.

Solohov regényének, a Feltört ugarnak a nagy jelentősége éppen abban van, hogy megmutatta Davidov és Gremjacsij Log lakosai közötti viszony megteremtése érdekében folyó harcot, hűen, a maga teljes bonyolultságában. Feltárta, hogy milyen odaadó önfeláldozó harcot kellett ezért vívnia Davidovnak, a kommunista vezetőnek, de megismertette velünk azt is, hogy a kozákságnak milyen változáson kellett átmennie e viszony létrejöttéig. E változás szivós harcot követelt, jelentett. Megismertük azt a bonyolult folyamatot, amely folytán a középparaszt kolhoztag, majd párttag lett, azt a tudatformáló munkát, minek eredményeként a kolhoz-parasztok a közös gazdálkodás előnyének gondolatát magukévá tették.

Solohov a regényben megmutatja a parasztság akti-

vitását, a kommunista munkamorál kialakítását, a parasztok politikai szerepét, jelentőségét. Feltárul előttünk - a regény alapján - a bár lelkes, de tulkapásokra hajlamos kommunista vezető /Nagulnov/ és a tömeg viszonya, feltárja az író a lenini-normák szerint munkálkodó vezető /Davidov/ és a könnyen szélsőségekbe eső, a párt szabályait megsértő kommunista vezető /Nagulnov/ közötti viszonyt, vitákat.

Az író a parasztságot nem mint egy passzív, szenvedő alanyt mutatja be, hanem megmutatja azt az aktív szerepet játszó, a haladás útjára lépő kozák-parasztságot, amely igényli, követeli, hogy a vezetők a meggyőzés, a példamutatás módszerével, s ne holmi kényszerítő eszközökkel irányítsák, vezessék a tömeget.

A Feltört ugar írója tehát fejlődésében, dialektikusan mutatja meg az 1930-as években lejátszódó "nagy fordulatot". Éppen a dialektikus látás és ábrázolás tette lehetővé az író számára, hogy főleg a második kötetrel bekapcsolódjon korunk vitáiba.

A Feltört ugar második kötetében már érezhető annak a folyamatnak a kifejezése is, amelynek kezdetét a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXI. Kongresszusa adta meg: például a Davidovhoz hasonló egyszerű emberek kommunista játszmáinak kifejlődése.

Solohov, a szocialista realizmus egyik legkiemelkedőbb képviselője, aki maga is együtt fejlődik, akinek művészete együtt erősödik a szovjethatalom kibontakozásával, megerősödésével, korának minden jelentős eseményére egy-egy remekbeszabott irodalmi alkotással válaszolt.

Művei a szovjet hatalom kialakulásának éveit /korai elbeszélései/, a polgárháborút és a fegyveres ellenforradalom és beavatkozás szétzuzását /Csendes Don/, a mezőgazdaság kollektivizálását, az új életforma megteremtését és megerősödését /Feltört ugar/, a Nagy Honvédő Háború világtörténelmi jelentőségű eseményeit /Gyűlölet tudománya, A hazáért harcoltak/ tükrözik.

Solohov művei ma már nemcsak a Szovjetunióban, hanem világszerte ismertek, kedvelt olvasmányok. De azon túlmenően, hogy a népszerű irodalmi alkotások közé tartoznak, például a Feltört ugar című regény nagyon sok gyakorlati jellegű, módszerbeli utmutatással is szolgált s szolgál mindazon országokban, ahol hasonló feladatok várnak megoldásra, mint a könyvben ábrázolt időszakban, a Szovjetunióban.

Hazánkban az 1940-es évek végén, az 50-es évek elején rendkívül megnőtt Solohov népszerűsége az olvasók között, amit betetőz a Csendes Don új, nagyon jól sikerült fordítása, Makai Imre tollából. A Feltört ugar első kötete /korábbi fordítás szerint Új barázdát szánt az eke/ főleg a 40-es évek végétől egyike a legtöbbet és legszivesebben olvasott szépirodalmi műveknek. Mezőgazdaságunk átszervezése közben nagyon sok vezető és egyszerű ember olvasta újra és újra a regényt, hogy megismerje a kollektivizálás folyamatát, s mintegy támpontként használták az események folyamatában. Olvasóankéntek, kiadatlan jegyzőkönyvek bizonyították, s bizonyítják, hogy mennyire népszerű, olvasott művé vált az említett regény. Így például a Békés megyei

Battonya községben 1951-ben - asszonyok és férfiak vegyesen- éjjél után 2-3 óráig vitatták az olvasottakat. De hasonló esetek történtek az ugyancsak Békés megyei Pitvaros községben is, de az országban még számos helyen.

Solohov művei népszerűségének az alapja: írói nagyság, eredetiség, történelmi hitelesség, dialektikus látás és ábrázolás.

Bizonyára ugyanugy az angol, francia, román, lengyel, német stb. olvasóban, mint a magyarban is felmerül a kérdés, hogy a világszerte ismert, kedvelt író és népe között vajon milyen a viszony?

A kérdésre Szofronov az Ogonyok című folyóiratban így válaszol:

"Solohovot szeretik a szülőföld iránti honfiúi odaadásért, mindenkit csodálatba ejtő tehetségéért, a kommunista párthoz való hűségéért.

Mihail Solohovot szereti a szovjet nép azért is, mert élete szorosan összeforrott a Szovjetunió népeinek életével." (46.)

Idézetek jegyzéke

(1.)	Lukin:	Solohov alkotói utjáról	4-5. old.
(2.)	Sztálin:	Összes munkái 4.kötet	394. old.
(3.)	Selymes Ferenc:	Solohov,Dunántul I.évf.	1952/2.7.old.
(4.)	Selymes Ferenc:	Solohov,Dunántul I.évf.	1952/2.9.old.
(5.)	Solohov:	Feltört ugar I.kötet	33. old.
(6.)	Solohov:	Csendes Don II.kötet	174. old.
(7.)	M. Szojfer:	Solohov művészete	176. old.
(8.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	11. old.
(9.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	181. old.
(10.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	274. old.
(11.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	281. old.
(12.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	102. old.
(13.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	58. old.
(14.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	227-228.old.
(15.)	Solohov:	Feltört ugar II.kötet	145-146.old.
(16.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	275. old.
(17.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	276. old.
(18.)	Solohov:	Feltört ugar II.kötet	172. old.
(19.)	Solohov:	Feltört ugar II.kötet	283. old.
(20.)	Solohov:	Feltört ugar II.kötet	305. old.
(21.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	31-32. old.
(22.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	176-177.old.
(23.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	245. oldal
(24.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	267. old.
(25.)	Solohov:	Feltört ugar I. kötet	269-270-271. o.

- (26.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 169. old.
- (27.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 169-170. old.
- (28.) Solohov: Feltört ugar I. kötet 58. old.
- (29.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 293. old.
- (30.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 295. old.
- (31.) Solohov: Feltört ugar I. kötet 103. old.
- (32.) Solohov: Feltört ugar I. kötet 81. old.
- (33.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 12-13. old.
- (34.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 21. old.
- (35.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 22. old.
- (36.) Solohov: Feltört ugar I. kötet 162. old.
- (37.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 10. old.
- (38.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 11. old.
- (39.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 391. old.
- (40.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 392. old.
- (41.) Solohov: Feltört ugar I. kötet 128. old.
- (42.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 209. old.
- (43.) Solohov: Feltört ugar II. kötet 421. old.
- (44.) Lukin: Solohov 71. old.
- (45.) Lukin: Solohov 57. old.
- (46.) Ország-Világ: 1958. 31. szám

Bibliográfia

- Dobozy Imre: Feltört ugar Nagyvilág 1961/11.
- Elbert János: Solohov regénye Nagyvilág 1960/5.
- Gura: Solohov élete és munkássága Moszkva, 1960
- Jakimenko: Solohov Feltört ugar című regényéről
Moszkva 1960
- Kardos László: M.Solohov: Uj barázdát szánt az eke
Csillag 1950/1.
- Kardos László: Feltört ugar Társadalmi Szemle 1962/6.
- Káhnán Erzsébet: Solohov Magyarországon Budapest, 1961
- Kelemen János: M.Solohov: Uj barázdát szánt az eke
Fórum 1947/12.
- Lenin: Összes Művek 26. kötet
- Lenin: Összes Művek 27. kötet
- Lezsnyev: Solohov utja Moszkva, 1958
- Lukin: Mihail Solohov Moszkva, 1962
- Lukin: Solohov alkotói utjáról Moszkva, 1950
- Népszabadság: 1957. január 20.
- Ország-Világ: 1958. 2. szám
- Ország-Világ: 1958. 31. szám
- Solohov: Feltört ugar I-II. kötet Budapest, 1962
- Solohov: Csendes Don I-III. kötet Budapest, 1959
- Selymes Ferenc: Solohov Dunántul I. évf. 1952/2-3.
- Szabad Nép: 1954. június 9.
- Sztálin: Válogatott művei 4. kötet Szikra, 1950
- Veres Péter: Solohov Nagyvilág 1952/2.

Tartalomjegyzék

I. fejezet: Solohov életrajzából	1. old.
II. fejezet: A kozákságról	6. old.
III. fejezet: A Feltört ugar általános jellemzése .	9. old.
IV. fejezet: A szereplők jellemzése	22. old.
V. fejezet: A Feltört ugar helye a Solohov-i életemben	67. old.
Idézetek jegyzéke	73. old.
Bibliográfia	75. old.

Birálat Vass György "Solohov parasztábrázolása a
Feltört ugar című regényben" c. doktori disszer-
tációjáról.

A disszertációnak már a címe ill. témája is problematikus. Solohovról a Szovjetunióban terjedelmes munkák jelentek meg, s föltételezhetően meglehetősen részletességgel tárgyalják azokat a kérdéseket, amelyekkel Vass György foglalkozni kívánt. Ha nem merőben új látásmódról tanuskodó szerző vállalkozik feldolgozásukra, eleve az a veszély fenyegeti, hogy nem fog sikerülnie újat mondani, hogy nem fog sikerülnie bizonytságot adni a tudományos munkára való alkalmasságáról.

Vass György munkájának legfőbb értéke: a választott mű szereplőinek lényegében helytálló jellemzése, a mű problematikájának helyes ismertetése, mindennek elhelyezése a solohovi életműbe, valamint a regény és a szovjet társadalmi átalakulás összefüggéseinek feltűntetése. Kerek, nagyjából arányosan szerkesztett egész. Olyasféle jellegű írás, amilyeneket körülbelül egy évtizeddel korábban adtak ki ismeretterjesztő előadók számára, segédeszközként. Az a rész, amely valóban a megadott témát tárgyalja /ha nem számítjuk a terjedelmes idézeteket/, alig egy ív terjedelmű. Újat sajnos, ezen belül nem ad, egyetlen érdekesség, finom megfigyelés, vagy valamely világirodalmi, esetleg magyar irodalmi kapcsolat kimutatásának erejéig sem. Megállapításainak igazságát általában nincs okunk vitatni, de főképp azért, mert azok közhely-szerűek: Solohov az életből veszi alakjait, ezért azok nem sematikusak, hősei rokonszenvesek, de azért nem idealizáltak stb. Viszont tesz néhány merev, dogmatikus kijelentést is /pl. "Solohov mélyen az emberek lelkébe néz, melyet /!/ csakis az igazi kommunista művész tud megtenni" - a 47. lapon./ Olyasminek a kiemelése, hogy Solohov művében "a természeti képek nem kimért távközökben jelentkeznek, még csak nem is következetesen a fejezetek élén" a szerző esztétikai képzettségének fogyatékoságaira utal. S bár természetesen nem mondható egészében rosszul megírt dolgozatnak, nem egy igen nehézkes, magyartalan fogalmazású, esetleg értelmetlen mondat fordul benne elő /"Solohov a rá jellemző humanizmussal és epikai részletességgel vetette föl a kérdést

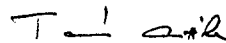
azokról a feltételekről, amelyek között az össznépi tulajdon
győz" - a 16. lapon - "vitáiban nemcsak morális-etikai jelleg
van, hanem sokszor megcsillan bennük a politikai vita is a
vezetés módszeréről" -uo. - "ők nem ragaszkodnak a magántulaj-
donhoz, s így megnyilvánul a regény humanista vonala is" - a
15. lapon - "Ezek mögött az író tudatos megfontoltsága van.
/emberség, humanizmus, történelmi szükségyszerűség/" - uo.-
"Ami átfutó negatívum megjelenik Davidov alakjában, abban az
író óvó-szerető aggodalma konkretizálódik" - a 19. lapon stb./

Mindezek alapján Vass György munkáját nem tartom doktori
disszertációként elfogadhatónak.

Szeged, 1964. április 25.

/Dr. Pósa Péter/
docens

/Dr. Tamás Attila/
docens